

МЕДИЧНА КАДЕМІЯ

№ 19 (564)
ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
13 жовтня 2022 року

ПІДТРИМКА

СТУДЕНТИ: ПОГЛЯД ЗБЛИЗЬКА

СТУДЕНТИ ТА ВИКЛАДАЧІ ВИГОТОВЛЯЮТЬ ОКОПНІ СВІЧКИ ДЛЯ НАШИХ ЗАХИСНИКІВ

Волонтери Тернопільського національного медичного університету імені Івана Горбачевського приєдналися до Всеукраїнського руху «Окопні свічки», започаткованому в Харкові, і розпочали акцію «Зігрій теплом наших захисників». Спершу ініціатори оголосили збір необхідних матеріалів (бляшанки, свічки, гофрований картон). Студенти та працівники університету роблять окопні свічки, адже наближаються холодні дні, тому ці засоби будуть потрібні ще не один місяць. До акції приєднався і профспілковий комітет ТНМУ, завдяки якому було закуплено 30 кілограм парафіну.

Наші волонтери знайшли чайники для розігрівання воску та парафіну. Їх роздобув Назар Крулик у гуртожитку, де проживає. Кафедра громадського здо-

логії та імунології та в дворіку біологічного корпусу топлять віск і парафін, а в аудиторії ріжуть картон, наповнюють ним бляшанки.

Наші «бойові мурашки» (так назвали себе волонтери, які виготовляють свічки) дякують небайдужим тернополянам за допомогу в зборі витратних матеріалів, зокрема Олександрів Пільгуну, Юлії Селівановій. Уже виготовили понад 400 свічок. І понад 200 відправили на фронт, на решту вже є запит.

Студенти відповідально ставляться до роботи, працюють навіть у вихідні, виготовляючи окопні свічки. Юнаки та дівчата приходять після занять і понад чотири години приділяють цій важливій справі. Згадаємо тих, хто віддає свій час. Це – Оксана Подоліух (ММ-218), Вікторія Ляхович (ММ-218), Неля Гуменюк (МТ-201), Віталій Іжицький (ММ-374), Тамара Нич (ММ-220), Тетяна Шевчук (ММ-220), Назарій Крулик (ММ-373), Лілія Бережницька (ММ-615), Олександр Музичко (ММ-374), Дамір Сайдаметов (ММ-423), Еріка Лотоцька (ММ-306), Діана Шепетяк (ММ-213), Руслана Хруставка (ММ-314), Лілія Грицевич (ММ-220), Ілля Омельчук (ММ-219), Любов Замойська (ММ-316), Андрій Борох (ММ-625), Богдан Сунак (ММ-215 група), Людмила Жорняк (ММ-215 група), Анастасія Кугай (ТСС-502), Наталія Пустова (ТСС-504), Оксана Ягнич (ММ-374), Віталій Іжицький (ММ-374), Софія Берегуляк (ММ-213), Дарина Січевська (ММ-210), Дарина Кучер (ММ-220), Андрій Свіржевський (ММ-220), Марк Іванов (ММ-220).

Одна окопна свічка невеликого розміру активно горить майже три години, завдяки цьому можна переварити один літр води за 24 хвилини (за температури +/- 0 градусів, в експерименті використали бляшанку з-під кільки – 10x3 см). Її важко загасити вітром, вона не боїться вологи, легко вміщується в кишеню, може запалюватися не один раз. Це чудова річ, дешевша, ніж газові балончики та не потребує додаткових аксесуарів. Її можна використовувати як для підігріву/приготування їжі, так і для розведення вогнища із сирих (мокрих) дров, для опалення невеликих приміщень і просто для зігрівання рук.

(Продовження на стор. 2)

Яна ДОБРЯНСЬКА – студентка 2 курсу стоматологічного факультету.

Стор. 5

У НОМЕРІ

Стор. 4

ЯК КОМУНІКУВАТИ У СКЛАДНИХ СИТУАЦІЯХ?

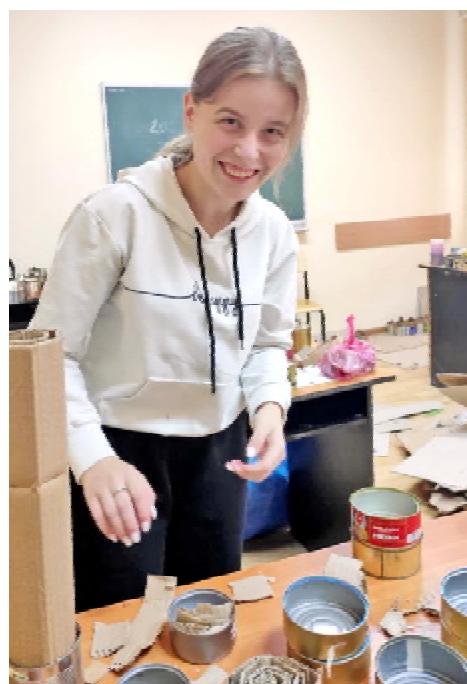

Кілька років тому на кафедрі терапії та сімейної медицини ТНМУ в робочу програму ввели вибіркову дисципліну – «Комунікативні навички в медичній практиці». Цього року студентам запропонували ще одну – «Людяність та емпатія в роботі медичного працівника». Але цей елективний курс обрала лише одна кураторська група. Чому ж так мало охочих навчитися грамотно спілкуватися з пацієнтами, незважаючи на те, що комунікація – частина лікарського ремесла? З'ясували у доцентки кафедри терапії та сімейної медицини ТНМУ Ірини Боровик.

Стор. 6-7

ДОЦЕНТ ВОЛОДИМИР КОВАЛЬ: «МЕДИЦИНА НЕ МОЖЕ ІСНУВАТИ БЕЗ ЖИВОГО СПІЛКУВАННЯ. І ЦЬОМУ ТЕЖ ТРЕБА ВЧИТИСЯ»

Невиправний оптиміст і водночас глибокий філософ. Віртуозний масажист і талановитий педагог. Добра порядна людина, в якій завжди знайдеться слово підтримки та розуміння і для колег, і для студентів, і для пацієнтів. Нині доцент кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання Володимир Коваль – гість нашої «Вітальні».

Окопні свічки виготовляє другокурсниця медичного факультету Оксана ПОДОЛІУХ

ров'я та управління охороною здоров'я прийняла команду волонтерів у своїх стінах. На кафедрі мікробіології, вірусоло-

У ТНМУ ВІДБУВСЯ ПЛЕНУМ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ПАТОФІЗІОЛОГІВ УКРАЇНИ

У змішаному форматі в ТНМУ відбувся пленум Наукового товариства патофізіологів України «Особливості науково-педагогічного процесу в період пандемії COVID-19».

Зі вступним словом виступив ректор ТНМУ, професор Михайло Корда.

«Проведення на базі нашого університету VIII Пленуму патофізіологів України, що відбувається, до речі, вперше, — це для нас знаменна подія. Адже в нас сформувалася потужна патофізіологічна школа. На різних кафедрах університету нині працює 22 доктори медичних наук, які виконали дисертаційні роботи саме з патологічної фізіології, займають посади завідувачів кафедр або професорів. Майже завершені кілька дисертаційних робіт, які невдовзі будуть розглянуті на засіданні відповідної спецради. На кафедрі патологічної фізіології університету працює три професори, доктори медичних наук і шість доцентів. Всі викладачі мають наукові ступені. Підвалини Тернопільського обласного наукового товариства патофізіологів були закладені далекого 1959 року на виїзній сесії Українського республіканського товариства патофізіологів,

Ректор ТНМУ, професор Михайло КОРДА виступає зі вступним словом

яке очолював академік М.М. Сиротинін. Цей захід відбувся на базі Тернопільського медичного інституту. З ініціативи М.М. Сиротиніна під час роботи сесії було створено Тернопільське обласне товариство патофізіологів, головою якого обрали доц. Е.Н. Бергера. Одночасно його ввели до складу республіканського правління. Функцію голови Еммануїл Наумович Бергер виконував до виходу на пенсію. Члени наукового товариства брали участь у роботі пленумів, з'їздів, входили до складу правління республіканського та всесоюзного товариств

патофізіологів. У свій час товариство очолювали професорка Олена Олексіївна Маркова, професор Василь Васильович Файфура, а нині його керівником є професор Юрій Іванович Бондаренко — патріарх патофізіології, перший випускник нашого університету, який 58 років працює на кафедрі патологічної фізіології.

Незважаючи на війну, європейські та американські інституції відкрили нам різні можливості. Зараз кілька наших молодих вчених працюють у різних університетах Європи. Сподіваємося, що через рік вони повернуться до нас.

На базі нашого університету виконують дев'ять держбюджетних тем, які фінансує наше міністерство. Ми виграли два гранти від Національного фонду досліджень. Виконанням цих досліджень займаються наші науковці в п'яти сучасних наукових лабораторіях, які оснащені сучасною технікою.

Патологічна фізіологія є основою медицини. І не може бути фахового лікаря без глибоких знань патогенезу захворювань. Тому важко переоцінити значення цієї науки», — звернувся ректор ТНМУ, професор Михайло Корда.

Президент Українського наукового товариства патофізіологів Анатолій ГОЖЕНКО

Президент Українського наукового товариства патофізіологів Анатолій Гоженко зазначив, що на початку 2000-х років велися дискусії щодо того, чи треба патофізіологам співпрацювати з клініцистами. «Ми бачимо, що у вашому університеті працюють доктори наук з патофізіології, які є викладачами на різних клінічних кафедрах. Це ті люди, які володіють методологією патофізіології, які не просто клініцисти в тій чи іншій галузі, а несуть дух патофізіології та використовують її можливості. І це дуже важливо. Гадаю, що кожна дисциплі-

на важлива, але так склалося, що наша патофізіологія завершила теоретичну підготовку лікаря, — зазначив Анатолій Гоженко. — Ми звикли до COVID-19, але я хочу нагадати, що в Україні більше 100000 летальних випадків від цієї хвороби. Напевно, лише завдяки тому, що медицина має високий рівень розвитку, ми не вийшли на рекорди «іспанки», коли були мільйони летальних випадків. Але в нас є над чим працювати».

Після цього учасники заходу заслухали та обговорили низку доповідей на пленарному засіданні. Свої напрацювання представили професори Анатолій Гоженко, Святослав Костів, Арсен Гудима.

На секційних засіданнях розглянули, серед інших тем, дистанційні методи навчання в період «COVID-19» і надзвичайних ситуацій; експериментальні та клінічні аспекти екстремальних станів в умовах воєнного часу.

Запропонували провести наступний з'їзд патофізіологів на базі Івано-Франківського національного медуніверситету.

**Руслан УСИНСЬКИЙ,
доцент кафедри
патологічної фізіології**

ПІДТРИМКА

СТУДЕНТИ ТА ВИКЛАДАЧІ ВИГОТОВЛЯЮТЬ ОКОПНІ СВІЧКИ ДЛЯ НАШИХ ЗАХИСНИКІВ

(Завершення. Поч. на стор. 1)
Використовують різні бляшанки — від котлячого корму й до

більших. Дуже великі бляшанки не беруть, бо вони потребують багато витратного матеріалу.

Волонтери кажуть, що є постійна потреба в картоні, бляшан-

ках і парафіні. Парафін годиться будь-який — брудний, старий, чистий, фарбований, ароматизований тощо, зрештою, як і віск, стеарин. Картон використовують гофрований, 3-5-шаровий, м'який. Матеріали можна приносити в адміністративний та біологічний корпуси нашого університету.

Волонтери ТНМУ висловлюють подяку священникам, зокрема, отцям Петрові Порохоньку та Ігорю Драпаку за надання недопалків церковних свічок. У нас цілковите безвідходне виробництво — з гнітиків свічок робимо кульки для розпалу буржуйок.

**Яніна ЧАЙКІВСЬКА
Світлина авторки
та Олени ПОКРИШКО**

АВТОМОБІЛЬ І ЛІКИ ДЛЯ ЗАХИСНИКІВ — ВІД ВОЛОНТЕРІВ УНІВЕРСИТЕТУ

Волонтери Микулинецької селищної громади спільно з загальноуніверситетським во-

лонтерським рухом ТНМУ «Misericordia» передали черговий автомобіль «Міцубісі L200» для по-

треб ЗСУ. Автомобіль був транспортований з Великобританії до України для військовослужбовців за підтримки директора ТДВ «Булат» Олександра Ковальчука.

Волонтерський центр ТНМУ забезпечив медикаментами, а саме перев'язувальним матеріалом, знеболювальними, кровоспинними та іншими медичними препаратами. Водночас студенти доукомплектували автомобіль усім необхідним.

Капелан — отець Омельян благословив волонтерів і подякував їм за їхню працю й самопожертву.

Андріана БУЧКО

ПІКЛЮЮТЬСЯ ПРО ОНКОХВОРИХ ДІТОК

Проект ТНМУ «Скринька хворобі» студенти продовжували втілювати й з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну. Вони не лише активно волонтерили в гуманітарних центрах, а й пам'ятали про тих, кому наша допомога та увага дуже потрібні, а саме он-

кохворим діткам. Їм потрібно додати радості та відваги у боротьбі з важким захворюванням. Нещодавно студенти ТНМУ, які є учасниками цього добродійного проекту, поповнили «скриньку» корисними подарунками.

Ілона Новаківська, Дарина Ка-

мінська та Назар Крулик (медичний факультет) придбали все необхідне й особисто передали його до гематологічного відділення. Тепер дітки матимуть можливість отримувати позитивні емоції щодня.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

Редактор **Г. ШОТ**
Творчий колектив: **Л. ЛУКАЩУК,
М. ЮХНО-ЛУЧКА,
М. ВАСИЛЕЧКО**
Комп'ютерний набір і верстка:
Р. ГУМЕНЮК

Адреса редакції:
46001,
м. Тернопіль,
майдан Волі, 1,
тел. **52-80-09; 43-49-56**
E-mail hazeta.univer@gmail.com

Засновник:
Тернопільський
національний медуніверситет
ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України
Індекс **23292**

Видавець:
Тернопільський
національний
медицинський університет
ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України

За точність
викладених фактів
відповідає автор.
Редакція не завжди
поділяє позицію
авторів публікацій.

Реєстраційне свідоцтво
ТР № 493-93ПР від 24.11.2010,
видане головним
управлінням юстиції у
Тернопільській області

Газета виходить
двічі на місяць
українською мовою.
Обсяг — 2,5 друк. арк.
Наклад — 1000 прим.
Замовлення № 140

Газету набрано, зверстано,
віддруковано у Тернопільському національному медуніверситеті ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України.
46001, м. Тернопіль,
майдан Волі, 1.

СВІТЛАНА БОЙЦАНЮК: «НАШЕ ЗАВДАННЯ ПОЛЯГАЄ В ТОМУ, ЩОБ ЗАХИСНИКИ УКРАЇНИ ОТРИМАЛИ ПОВНИЙ СПЕКТР СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ»

Вона категорично заперечувала можливість розв'язання повномасштабної війни. «Пригадую, всім, хто про це казав, відповідала: «Бути цього не може. Ми живемо у XXI столітті», — ділиться думками декан стоматологічного факультету Тернопільського національного медичного університету імені Івана Горбачевського Світлана Бойцанюк. — А ось 24 лютого ніколи не забуду. У моєї мами були проблеми зі здоров'ям. Я була поруч з нею. В неї нема інтернету, тому останніх ранкових новин я не читала та не володіла інформацією. Ранішній телефонний дзвінок був від подруги з іншого міста. Вона повідомила, що почалася війна. Ви ж розумієте, коли о 6-й ранку починає дзвонити телефон, то перша реакція людини: «Щось трапилося». Тим більше ми справді тісно спілкуємося, але в коректний час. Я запитала, чи вона може жартує, але почула, що ні. Після цього я вже сама собі не належала, бо було дуже багато дзвінків, повідомлень від студентів: «Що робити? Яка форма навчання?». Це не припинилося, доки не отримали офіційної інформації про те, що вчимося дистанційно.

У стресових ситуаціях я мобілізуюся, але в голові була думка: «Що робити?». До останнього не зважала на новини, тому не хотула тривожної валізки, бо вірила в мирне вирішення. Першого дня збрала тривожну валіжку, розібрала я її лише кілька днів тому. Вона не була велика. Насамперед збрала всі документи родини разом. Але не готова була їхати кудись. Я й зараз не збираюся виїжджати з Тернополя. Я — людина військовозобо-

в'язана й готова до різних сценаріїв. Поки що реалізую себе за своїм професійним покликанням, але у випадку потреби готова йти служити рідній країні».

Вона точно знає, що стоматологічну волонтерську службу розпочали в понеділок. Світлана Іванівна разом з іншими викладачами принесла чергову допомогу в адмінкорпус для військових. Потім зайшла до проректора з науково-педагогічної та лікувальної роботи Степана Запорожана з ідеєю зорганізувати

зубів було не єдиною їхньою волонтерською роботою. Вони волонтерили, де лише могли. Для них це була школа стоматологічної майстерності, школа життя, школа людяності.

Спершу приймали людей на кафедрі терапевтичної стоматології та використовували два стоматологічних крісла. Потім розширили нашу волонтерську клініку на три крісла, а ще пізніше — на чотири крісла. В нас немає часових обмежень. Приймаємо стільки людей, скільки приходить щодня. Наш пріоритет — це наші захисники. На початках всі, хто бажав з числа територіальної оборони, отримали стоматологічні послуги безкоштовно. Зараз також більше уваги приділяємо військовослужбовцям, бійцям Національної гвардії. Допомогаємо внутрішньо переміщеним особам, не відмовляємо нікому, в кого є гострий зубний біль. Наше завдання полягає в тому, щоб той, хто став оборонцем рідної землі, отримав повний спектр стоматологічної допомоги. Робимо повний огляд, лікуємо за потреби зуби та обов'язково здійснюємо професійну гігієну ротової порожнини. На фронті у них не буде часу на це все. Робитимемо це й після Перемоги, щоб усі, хто захищав країну, мав нашу максимальну підтримку», — стверджує Світлана Іванівна.

І ці слова мають своє підтвердження, бо впродовж багатьох років при стоматологічному факультеті діє традиція надання безкоштовних стоматологічних послуг людям із соціально незахищених верств населення. При цьому викладачі встигають виконувати свій педагогічний обов'язок. Інші колеги декана, зокрема, Наталя Чорній, Людмила Пацкаль не пропускають жодної пари, графік занять і роботи з пацієнтами складають так, щоб не нашкодити навчальному про-

цесу та щоб стоматологічна служба працювала безперебійно. Представники стоматологічного факультету навіть у вихідні обслуговують військовослужбовців, коли останнім потрібно наступного дня вирушати захищати країну.

«У мене було багато душевних історій за цей час, але є такі, що пам'ятатиму завжди. У перші дні війни до нас повернувся наш випускник з Волновахи — Денис Бірюков. Я його дуже добре пам'ятаю, бо 2014 року він з бать-

утечі від воєнних дій, одразу ж зібрав речі та виїхав. Це був перший та останній евакуаційний поїзд. У Дениса був вибір куди їхати, але в період навчання Тернопіль став рідним містом, тому він приїхав сюди. На волонтерських засадах долучився до нашої служби та є членом нашої команди», — з гордістю додає Світлана Бойцанюк.

Пригадується цікава історія з роботи. У травні до нас звернувся за допомогою військово-службовець ЗСУ, який був на

Лікує декан стоматологічного факультету, доцентка Світлана БОЙЦАНЮК

на базі стоматологічного відділення безкоштовне надання стоматологічної допомоги нашим захисникам і внутрішньо переміщеним особам.

«Одразу ж після цього я і Наталя Чорній, доцентка кафедри терапевтичної стоматології, разом з проректором пішли до ректора для погодження. І розпочалася робота. Дали оголошення на наших медіаресурсах — і почали приймати пацієнтів. Не шкодуємо ні хвилини про це й готові надалі так само працювати. Приємно, що до нас приєдналося чимало студентів 4-5 курсів, випускників. Вони дуже нам допомагали, але лікування

ками приїхав до Тернополя, щоб поновитися на навчання. Він тоді не мав із собою документів, бо залишив в окупованому Донецьку. Ми поновили його на навчання. Він добре навчався та закінчив університет 2017 року. Пройшов інтернатуру й працював лікарем-стоматологом у поліклініці міста Волноваха.

Під час однієї з повітряних тривоги я йшла в укриття. Ми дотримуємося всіх рекомендацій та обов'язково йдемо в укриття. І цієї хвилини вдалині коридору я побачила силуети двох чоловіків. Вдивилася і один з них був Денис. У перші секунди виникло відчуття дежавю, але він підійшов і розповів власну історію: по Волновасі було багато ракетних ударів, а він мав досвід

ротації. Родом він із Тернопільської області. Як з'ясувалося, є сусідом нашого випускника Віталія Іваніцького. Надзвичайно хвилюючою була зустріч. Допомога надана й — світлина на пам'ять.

Добра слава про стоматологів ТНМУ поширюється серед наших захисників. Пригадується зворушлива історія першого знайомства з нашими захисниками-краянами, які перебували на ротації після визволення Бучі. Зі сльозами на очах і болем у серці ми надавали їм допомогу. Спілкуючись, ми переконалися, що український народ непереможний, бо в нас незламна сила духу.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

ПІДТРИМКА ВІД БАГАТОРІЧНОГО ПАРТНЕРА ТНМУ ТІМО УЛЬРІХСА

Тімо Ульрікс — професор Університету Аккон (Берлін, Німеччина). З його ініціативи та участі відбулося чимало спільних наукових конференцій, вебінарів, симпозіумів. Тімо Ульрікс ділився своїм досвідом і знаннями з учасниками XIV Міжнародних студентських літніх шкіл. Він прочитав лекції та провів низку воркшопів про громадське здоров'я, систему охорони здоров'я в різних країнах, неодноразово читав лекції для студентів Тернопільського медуніверситету. Завдяки його ініціативі 2020

року в Тернопільському національному медичному університеті імені Івана Горбачевського відбувся третій міжнародний українсько-німецький симпозіум «Громадське здоров'я в глобальному та регіональному просторі — виклики в умовах пандемії COVID-19 та перспективи розвитку», організований та проведений спільно з Акконським гуманітарним університетом Берліна за підтримки Федерального міністерства охорони здоров'я Німеччини. Спільними зусиллями ТНМУ та Університету

гуманітарних наук Аккон (Німеччина) було організовано серію німецько-українських вебінарів, присвячених питанням протидії COVID-19 та реагуванню систем охорони здоров'я в Україні й світі на пандемію SARS-CoV-2.

24 лютого російська орда пішла повномасштабною війною на Україну. Дружня Європа, світ підтримує нас у здоланні ненавистного ворога, у допомозі переселенцям. Не залишився осторонь цієї шляхетної та добродійної справи й професор Тімо Ульрікс. Варто хоча б сказати, що від ньо-

Тімо УЛЬРІКС

го у вересні волонтерський центр ТНМУ отримав гуманітарну допомогу. Ліки та засоби медичного

призначення придбала та передала церковна громада Evangelische Kirchengemeinde Berlin-Kaulsdorf (Німеччина).

Приємно, що німецькі благодійники врахували побажання військових шпиталів і наших захисників та придбали те, про що вони просили. У пакунку було чимало перев'язувального матеріалу, бандажів, медичних рукавиць і масок, знеболювальних і протизапальних медикаментів, антибіотиків широкого спектру дії та інше. Волонтерський центр ТНМУ висловлює щиро вдячність за цю турботу та бажання допомогти Україні. Щиро цінуємо багаторічну співпрацю з професором Тімо Ульріхсом.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

ЯК КОМУНІКУВАТИ У СКЛАДНИХ СИТУАЦІЯХ?

Кілька років тому на кафедрі терапії та сімейної медицини ТНМУ в робочу програму ввели вибірку дисципліну – «Комунікативні навички в медичній практиці». Цього року студентам запропонували ще одну – «Людяність та емпатія в роботі медичного працівника». Але цей елективний курс обрала лише одна кураторська група. Чому ж так мало охочих навчитися грамотно спілкуватися з пацієнтами, незважаючи на те, що комунікація – частина лікарського ремесла? З'ясували у доцентки кафедри терапії та сімейної медицини ТНМУ Ірини Боровик.

– Ірино Олегівно, на вашу думку, чому студенти не дуже поспішають на цей елективний курс і взагалі, наскільки важливими для майбутнього лікаря є питання комунікації?

– У сучасному світі комунікативним компетентностям як професійній складовій лікаря-фахівця відведено значне місце. Доказова медицина теж стверджує, що володіння навичками комунікації дуже важливо, бо оптимізує роботу лікаря, а також це чудова профілактика емоційного вигорання медика. Й справді, цього року лише одна група обрала цю вибірку дисципліну, звісно, це не може не насторожувати. Невже студенти так майстерно володіють усіма інструментами комунікації? Відповіді сподіваємося знайти в результатах дослідження, яке проводимо в рамках українсько-швейцарського проєкту щодо комунікативної компетентності студентів-медиків. Уже до кінця року матимемо висновки щодо того, як організувати навчання студентів і що необхідно їм опанувати в університеті, щоб потім почуватися впевнено у спілкуванні з пацієнтами. За моїми спостереженнями, студенти не завжди й розуміють важливість вчитися вмінню чи засобам комунікації. Навіть ті, хто обрав цю дисципліну, коли я їх запитую, чому доволі скептично висловлюються, дехто й не уявляє, для чого ж усе-таки це потрібно. А от після навчання, коли вони вже опанували ці навички, на підсумковому занятті всі в один голос стверджують, наскільки цей курс не оцінений їхніми колегами. Ми вже не раз порушували питання, що курс «Людяність і емпатія» потрібно вивчати не як вибірку, а нормативну дисципліну. Скажімо, так як це відбувається в більшості іноземних вишів. До слова, іноземні студенти те, що їм потрібно вчитися, удосконалювати власні комунікативні навички,

добре розуміють. Ми зауважили, що торік значно більше саме іноземних студентів обрали цю вибірку дисципліну. Тому сподіваємося, що профільне Міністерство дослухається «голосу народу» й «Людяність та емпатія» поповнить список нормативних дисциплін. З іншого боку, проведимо промоцію, може організуємо навіть рекламну кампанію, але сподіваємося, що наступного року наш курс обиратимуть вже свідомо й більше студентів.

– Трапляються випадки, коли студенти можуть застосувати знання, які отримали на елективному курсі, ще в університеті?

– Так. Зараз на шостому курсі навчаються ті студенти, які два роки тому пройшли курс з комунікативних навичок, поміж них є й ті, які його не вивчали. І це доволі помітно, особливо – коли вони працюють у клініці з пацієнтами. Справа в тому, що одним з чинників так званих бар'єрів комунікації є молодий вік, коли пацієнт не дуже поспішає довіряти молодому лікарю. На наших заняттях ми вчимо алгоритму та схеми комунікації з пацієнтом, це є так звана «домашня заготовка», з якою молодий фахівець відчувається більш впевнено.

Узагалі ж, коли пацієнт приходить до лікаря, то спрацьовує такий механізм, як кредит довіри. З першого погляду, нібито все просто: людина сама прийшла на прийом, і логічно, що вона вже зробила свій вибір. Але потрібно, щоб цей лікар став для пацієнта своїм. І це буде вже наступний етап, до речі, дуже важливий для лікаря, бо потрібно зберегти цю довіру та ще її примножити. Лише тоді з пацієнтом складаються довірливі стосунки й можна очікувати позитивного ефекту від лікарської тактики. На заняттях ми неодноразово відпрацьовуємо цей етап і скажу, що студентам не так легко з першого разу подолати цей «рубікон». Я завжди наголошую їм, що це як навчатися їзди на авто, коли лише частим повторенням можна засвоїти та вдосконалити навичку. Ми працюємо парами в невеличких групах, де часто саме викладач і є тим симуляційним пацієнтом для студента. Я маю заздалегідь прописані сценарії, які розігруємо на заняттях, так студенти краще засвоюють необхідні навички спілкування. Одним з найскладніших є

відпрацювання повідомлення про невістий діагноз, скажімо, невиліковну хворобу.

– Чула, що й досвідчені лікарі неохоче повідомляють невістий новину пацієнтові. Як ви навчаєте цьому студентів?

– Повідомленню невістий інформації присвячуємо кілька занять, на яких відпрацьовуємо необхідні методи. Просимо студентів спершу вникнути у суть поняття «погана новина». Це та

цього було розроблено кілька протоколів донесення поганих новин. Створено відповідні алгоритми, які складаються з послідовних кроків і допомагають упевненіше почуватися, а також підтримати пацієнта у складній ситуації. Зрозуміло, що не завжди під час повідомлення поганих новин необхідне виконання всіх кроків протоколу, але потрібно чітко дотримуватися їх послідовності.

Хочу зауважити, що ці тренінги є непростими, емоційно важкими навіть для знаних фахівців. Мені доводилося спостерігати, як тренерам з великим досвідом доволі нелегко дається подолати цей бар'єр, бо дуже складно лікарю, навіть своєму колезі, повідомити невістий діагноз. Тому ми вирішили цю тему розподілити та подавати студентам вивчення алгоритму в два етапи. Починаємо з повідомлення будь-якої поганої новини, скажімо, студент не може прийти до товариша на день народження. Це, як кажуть, не смертельна повідомлення, але ж потрібно якось про це сказати, та й ще так, щоб не образити своєю відмовою людину. Як підготувати товариша сприйняти ті емоції, які він буде проявляти, й перейти до подальшого спілкування? Це найпростіший сценарій, який і є фактично підготовкою до більш складного. Наступний етап – повідомлення про хронічне захворювання – атеросклероз, цукровий діабет, ішемічна хвороба серця. Це та платформа, що допоможе студентів краще засвоїти шестикроковий протокол SPIKES, який чудово себе зарекомендував тим, що дає можливість хворому сприйняти важку для себе інформацію в емоційно зрівноваженому стані.

– У чому полягає методика повідомлення поганих новин?

– Її суть в тому, що кожен крок алгоритму пов'язаний один з одним у певній логічній послідовності. Перший – створення відповідних умов, тобто підготовка місця та часу для повідомлення поганої новини, погодження присутності близьких людей. Важливим елементом бесіди є забезпечення конфіденційності. Попередньо також не-

обхідно виділити достатнього часу для розмови та унеможливити її переривання іншими особами. Другий – це оцінка сприймання пацієнтом теперішньої ситуації, тобто його інформованість щодо свого захворювання. Коли лікар намагається повідомити погану новину, йому легше відштовхуватися від того, що пацієнт вже знає про свою хворобу. Більшість з них усвідомлюють серйозність стану, а деякі можуть навіть знати свій діагноз. Тоді лікарю залишається лише підтвердити погану новину, але тут потрібно враховувати такий момент, чи хоче людина знати про свій діагноз. Лише після цього можна перейти до так званого етапу повідомлення інформації. Наступний крок – сприйняття тих емоцій, які проявляє пацієнт, важливо розпізнати їх та вчасно відреагувати. Бути уважним до мови тіла, визначити основну причину емоцій та дати людині час, щоб висловити власні почуття. З мого досвіду роботи з пацієнтами я зауважила, що на цьому етапі лікарі іноді поспішають, коли потрібно зачекати, щоб людина «виплакалася» чи просто помовчала, але дала волю емоціям. Дуже важливо також у роботі проявити емпатію, заспокоїти хворого жестом, теплим поглядом, покласти руку на плече, за потреби обійняти. І певна річ, не давати жодних прогнозів.

– Вам як лікарці, напевне, вже доводилося й не раз застосовувати цю методику. Як оцінюєте настанови щодо комунікації в медицині через призму сучасної охорони здоров'я?

– Безперечно, нинішня медицина значно трансформувалася: з одного боку, стала гуманнішою, а з іншого – більш чесною. Система охорони здоров'я Семашка не передбачала повідомляти пацієнтові невістий діагноз, можливо, через те, що більшість захворювань були невиліковними. Нині ми отримали можливість для боротьби з багатьма недугами, отож, на мій погляд, потрібно озвучувати людині поганий діагноз, для того, щоб вона ставала активним учасником процесу лікування. Це дуже важливо, особливо – у складних ситуаціях. Для мене теж ще донедавна навички комунікації були незвіданою сферою, про яку я дізналася на одному з тренінгів Європейської асоціації викладачів сімейної медицини (EURACT). Тепер, після спілкування з пацієнтами, вони кажуть, що ніхто їх ще так довго не слухав, не перебивав у розмові. Я ж розумію, що час витрачений на спілкування – минув не дарма, бо часто головний симптом людини може назвати наприкінці. Тому всіх своїх студентів навчаю вислуховувати пацієнта, не перешкоджати розмові, аби не помилитися з діагнозом.

Усі переваги цієї методики відчула, як мовиться, на собі – стала більш емоційно зрівноваженою. Навички комунікації не лише поліпшують спілкування з пацієнтом, але й допомагають зберегти власний емоційний ресурс.

Лариса ЛУКАЦЬК

Ірина БОРОВИК, доцентка кафедри терапії та сімейної медицини ТНМУ

ЯНА ДОБРЯНСЬКА: «ХОЧУ ТІШИТИ ІНШИХ НЕ ЛИШЕ СВОЇМ ПРОФЕСІОНАЛІЗМОМ, А Й ЛЮДЯНІСТЮ»

Терпелива, вперта, готова завжди допомогти – так коротко характеризує себе студентка 2 курсу стоматологічного факультету Яна Добрянська. Медицина не була мрією її життя, та за час навчання в ТНМУ наповнила його змістом. «Перший курс дав мені усвідомлення того, що й для чого я повинна робити, розуміння, що ніхто цього за тебе не зробить: або вчишся, розвиваєшся й чогось досягаєш, або... Я обираю – вчитися та розвиватися», – зауважує Яна.

– Яно, як би ви продовжили фразу: «Справжній лікар ніколи не може бути без...».

– На мій погляд, справжній лікар ніколи не може бути без роботи. Не лише в тому сенсі, що в нього повинні бути пацієнти, а й також роботи над собою: самовдосконаленням, праці над власним здоров'ям. У такого лікаря й пацієнти обов'язково будуть.

– Охарактеризуйте себе за допомогою лише трьох слів.

– Терпеливість, упертість і готовність допомогти.

– Упертість у негативному значенні чи як наполегливість?

– По-різному. Іноді я можу навіть рідних не послухати, зробити по-своєму. Можливо, це й не дуже добре, але має позитивний вплив на мене: я можу, наприклад, уперто сісти та вивчити увесь матеріал на завтра чи зробити багато справ, які запланувала.

– Яка власна риса вам подобається найбільше?

– Мабуть, самокритика. Вважаю, що в мене вона є здоровою. Це завжди рушій, стимул, щоб далі працювати над собою, розвиватися.

– Що найбільше дошкуляє?

– Лінь. Як би це не було протилежно до самокритики та розвитку. Гадаю, що кожній людині притаманна певна частинка ліні, яку треба завжди побороти. Втім, інколи можна й полінуватися, але завжди мати міру. Та ж упертість теж буває як позитивна, так і негативна. Інколи все ж варто поступитися, особливо близьким людям, стосунками з якими дорожиш. А ще дошкуляє м'якість, бо іноді, скажімо, дуже треба вміти сказати «ні», а вона цього не дозволяє.

– В якій сім'ї зростали? Де народилися?

– Тернопіль – моє рідне місто. Зростала в турботливій та люблячій сім'ї. Серед перших спогадів – те, як мене ведуть у дитсадок. Теплі слова та обійми батьків, які перед тим, як відпустити мене в кімнату групи, завжди підтримували, налаштовували, що все буде гаразд. Оскільки я була не дуже комунікабельною

дитиною, соціалізація давалася непросто, тож саме завдяки рідним, їх терпінню, любові й підтримці вона відбулася в мене не травматично. Надзвичайно авторитетним для мене є також мій дідусь Володимир. Це дуже спокійна, розуміюча людина. Обожаю історію, постійно вивчаю її, пізнаю щось нове. Оскільки ж історія – наука життя, то дідусь завжди може дати дуже багато корисних порад, до яких справді варто дослухатися.

– Коли відчували чи зрозуміли, що медицина – це ваше?

– Це відбулося вже безпосередньо при вступі до ТНМУ й під час навчання: чим краще пізнавала цю галузь, тим глибше усвідомлювала, що хочу працювати в ній дедалі більше й більше.

– Чому ж для вступу обрали саме медичний?

– Зізнаюся, не мріяла про це змалечку, це був досить пізній вибір, в одинадцятому класі. Коли обирала, куди вступати, не уявляла, що можу бути юристом чи педагогом. Мені дуже подобалося вчитися в Тернопільській ЗОШ №23, яку закінчила із золотою медаллю. Попри те, не любила гуманітарні науки, хоча знала їх добре. Але обожнювала геометрію та особливо – біологію. Медицина – це та сфера, в якій я справді себе бачила. Тож без зайвих вагань вирішила, що вступати саме до медичного. Більше вагалася щодо міста: Київ чи Тернопіль. Батьки переконали, що вдома навчатися-таки краще, ніж бути десь самій та ще й налагоджувати побут.

– Чому саме стоматологія?

– Батьки завжди стверджували, що в мене здібності до дрібної ручної роботи, а це саме те, що потрібно у стоматології, якщо мовити про напрямки медицини.

– Що вам найбільше подобається у вашій справі?

– Передусім те, що стоматологія не стоїть на місці. Сподіваюся, коли закінчу виш і матиму змогу працювати, вона й надалі буде розвиватися, з'являтимуться нові методи лікування, тож завжди можна буде вчитися, дізнаватися нове та втілювати його в життя.

– Що вас особливо вразило в ТНМУ, щойно вступивши?

– Великий обсяг людей! І викладацького складу, і студентів. Вразило те, як чітко все організовано. Я дізналася, що тут є студентський парламент, багато наукових лабораторій, креативних гуртків, активно розповсюджене волонтерство. І всюди залучені студенти. Це дає дуже широкий вибір діяльності для студентів. І ним обов'язково треба скористатися!

– Чи є щось у нашому університеті, що хотіли б змінити?

– Єдине, що хотілося б змінити, якщо б можна було, – розміщення корпусів. Це справді забирає багато сил і часу. Хоча, звичайно, розумію, що це не така справа, яку можна зробити, хіба лише підлаштуватися та залежно від того ретельніше планувати свій навчальний день.

– Що було для вас особливо складним у перші місяці навчання?

– Власне, це й було для мене найскладнішим, коли щойно вступила: пристосуватися до нової організації освітнього процесу. І до розміщень корпусів, і

можна пройтися з пів години парком, якщо є така можливість. Тоді вже, як мовиться, на свіжу голову сісти та готуватися до завтрашнього дня. Увечері в п'ятницю зустрітися з друзями, у суботу зробити заготовки письмових матеріалів на наступний тиждень, а в неділю приділити час родині.

– Ви практично з перших днів свого навчання почали долучатися до волонтерської діяльності університету. Які напрямки волонтерства обираєте?

– Відразу зауважу, що, оскільки наразі навчаюся лише на другому курсі, то не можу приділити

згодом поїхала з України, тож надалі могла робити хіба матеріальний внесок у різні фонди для допомоги ЗСУ.

– Куди саме їздили?

– Коли на початках був великий страх за життя, тато вирішив відправити нас з мамою у Великобританію до родичів. Проте, коли зрозуміли, що на заході України відносно безпечно, відразу ж повернулися.

– Не було спокуси там залишитися?

– Аж ніяк! За кордоном усе не так, як в Україні, цілком усе інше. Особисто я не могла звикнути ні до людей, ні до устрою. Треба ламати себе психологічно та вчитися жити по-іншому. А я цього робити не хочу. Поїхати, помандрувати, пізнати нове – так, але нізачо не могла б жити за кордоном. Дуже хотіла повернутися назад.

– Яке маєте захоплення?

– Часу на захоплення насправді мало, та коли він з'являється, присвячую його кулінарії. Особливо люблю готувати різні десерти, випікати тортки, тістечка, кексики. Ще одне захоплення – настільні ігри, різні вікторини, квести. Дуже допомагає перезавантажитися.

– Як ще відпочиваєте?

– У вихідні люблю піти до парку. Комусь більше до вподоби кав'ярня, вечірки, багато друзів, але особисто мене це втомлює. Мені більше годиться невеличка прогулянка парком наодинці. Помилуватися природою, послухати музику. Для мене це найкращий відпочинок.

– У чому черпаєте сили у складних ситуаціях?

– Мабуть, це історії інших людей. Дізнаєшся про них і розумієш, що тобі не одній важко. Комусь значно важче й вони не здаються, тож і ти повинна триматися.

– Які основні цінності є орієнтиром у вашому житті?

– Бути доброю людиною, слухати собі та іншим.

– Якщо б ви володіли надприродними здібностями, що це було б?

– Гадаю, кожен студент погодиться зі мною, що нам дуже знадобилося б керування часом (сміється). Адже його завжди не вистачає. Коли можеш його або цілком зупинити, або розтягнути – встигаєш все. Чудове вміння!

– Яна Добрянська через роки десять – хто вона?

– Сподіваюся, якщо все складеться якнайкраще, це буде стоматологиня, яка радуватиме своїх пацієнтів не лише хорошою працею, а й добрим ставленням. Пацієнти будуть переповідати своїм друзям і знайомим, що в її стоматологічному кабінеті тепла атмосфера, а вона сама – дуже добра й привітна. Хочу тишити інших не лише своїм професіоналізмом, а й людяністю.

**Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА
Світлина
Миколи ВАСИЛЕЧКА**

до тривалості занять, до величезного шквалу інформації, яку треба опрацювати. Іноді справді було важко зорієнтуватися та вирішити для себе, як доцільніше підійти до справи. З часом, звісно, звикалося й ставало дедалі легше.

– Що могли б порадишити першорішнім першокурсникам?

– Обов'язково познайомитися з усіма своїми одногрупниками, створити дружній колектив. Ніколи не боятися перепитати у викладачів та в одногрупників, що тобі незрозуміло, та попросити допомоги.

– Поділіться з ними власними секретами, як все встигаєте?

– Часу завжди не вистачає (усміхається). Втім, виробила для себе найоптимальніший режим. Можливо, когось він теж влаштує. Найкраще, повернувшись після занять, трішки відпочити,

позанавчальній діяльності стільки часу, як хотілося б. У пріоритеті в мене зараз навчання. Пізніше, впевнена в цьому, буду значно активніше долучатися і до волонтерства, і до культурних напрямків університету. Щодо волонтерських проєктів, до яких долучалася на першому курсі, то мене вразили відвідини дітей зі складними сімейними обставинами. Разом з нашим викладачем, доцентом кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тарасом Богдановичем Кадобин організували для них захід у центрі соціально-психологічної реабілітації дітей, що в Тернополі на вул. Стрімкій, розказували про догляд за ротовою порожниною, подарували зубні щітки та пасти, вгощали фруктами, принесли одяг.

На початку повномасштабного вторгнення долучалася до плетіння маскувальних сіток. Але

«Колись реабілітаційна кімната була в кожному відділенні лікарні. Це обов'язково треба повертати! – переконаний доцент кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання Володимир Коваль. – Особливо тепер. Йдеться не лише про воїнів, яким насамперед необхідна реабілітація, не тільки про цивільних, які безпосередньо постраждали, а й про тих, хто перебуває далеко від епіцентрів бойових дій. Адже часто наш мозок і все тіло можуть реагувати на події ще гостріше, коли їх не бачать».

Невиправний оптиміст і водночас глибокий філософ. Віртуозний масажист і талановитий педагог. Добра порядна людина, в якій завжди знайдеться слово підтримки та розуміння і для колег, і для студентів, і для пацієнтів. Нині Володимир Богданович Коваль – гість нашої «Вітальні».

«МРІЮ ПОЇХАТИ ДО ТИБЕТУ, ЩОБ ПІЗНАТИ ТАЄМНИЦІ МАСАЖУ»

– Володимире Богдановичу, нещодавно ви відзначили свій 60-річний ювілей. Широко вас вітаємо! Можна поцікавитися, який подарунок став для вас найкращим?

– Найкращий подарунок? Коли онуки заспівали «Україна переможе». Такі хлопці в мене співають!

Внуки Володимира КОВАЛЯ – Ізабела, Артем та Ілай (2022 р.)

– Що самі б собі побажали? Про що найбільше мрієте?

– Звісно, найшвидшої перемоги України. Якщо ж мовити про особисте, то в мене є одна велика мрія. Я хотів би поїхати на якийсь час до Тибету до монахів, вивідати в них таємниці масажів, повчитися мистецтву справжнього тибетського масажу. Чим стаю старший, досвідченіший, тим більше усвідомлюю, що в нашій медицині враховані не всі нюанси впливу на людський організм. Хотів би свої знання та вміння доповнити східними. Втім, розумію, що мрія ця практично нездійсненна.

– Які ж мрії були у вашому дитинстві та чи вони здійснилися?

– У нашому дитинстві ми майже всі мріяли стати космонавтами (усміхається).

– І ви теж?

– Я хотів бути пілотом цивільної авіації. Мріяв про це аж до закінчення школи. Навіть планував їхати вступати до Васильківського училища цивільної авіації, що під Києвом. Сказав про власні плани батькам. Тато відповів: «Зароби гроші та їдь».

На тому всі мої польоти закінчилися (сміється).

Почав шукати більш реальні варіанти, які б влаштували і мене, і батьків. Одразу після закінчення Тернопільської середньої школи №15 вступав до педагогічного інституту на фізкультурний факультет. Залишалося скласти ще один іспит. До того ж навіть якби отримав трійку, все одно б проходив, тому що попередні бали були високі. Але знаєте, що я зробив? Саме перед цим останнім іспитом забрав документи з вишу.

– Навіщо?

– Тому що моя свідомість все не давала мені спокою: якщо вступлю до інституту – то ж не піду в армію! Як таке може бути? Хіба ж я якийсь неповноцінний? Тоді саме так сприймали тих, хто не служив. Така потужна була в ті часи совєцька ідеологічна підковка. Словом, забрав документи та й утік до бабці в село, бо тато за таку витівку може й бити (сміється). Батьки приїхали аж через тиждень, тоді я їм і зізнався.

– Одряду пішли служити?

– Спочатку пішов на комбайновий завод. До нового року попрацював там, потім вступив у ДТСААФ (добровільне товариство сприяння армії, авіації та флоту) – масова оборонно-патріотична громадська організація СРСР, тоді це було дуже модно. А вже аж після того на мене чекала армія. Два роки відслужив у житомирських лісах. Коли повернувся, впродовж місяця треба було влаштуватися на роботу, інакше тебе відразу знайде

Володимир КОВАЛЬ під час літньої мандрівки в Карпати після закінчення другого курсу Тернопільського медичного інституту (1985 р.)

Доцент Володимир КОВАЛЬ:

міліція й за дармоїдство могли судити. Веселі часи були! Тож після армії пів року ще попрацював у «Кінотехпромі», що розміщувався на теперішній вул. Подільській, і аж тоді вступив до Тернопільського медичного інституту.

«ДО МЕДИЦИНИ ЗАОХОТИЛИ АРМІЯ ТА МАМА»

– Чому до медичного? Як від пілота та педагога прийшли до медика?

– Смутно пригадую про те, що наприкінці служби в армії виникла ситуація, коли треба було надати медичну допомогу. На жаль, подробиць не пам'ятаю. Лише те, що мені все вдалося й це стало стимулом, щоб почати шукати свою майбутню професію в медичній сфері. Коли вже повернувся з армії, поділився своїми міркуваннями з мамою, вона всіляко почала заохочувати мене до того, щоб це стало моїм остаточним рішенням, адже сама працювала медсестрою.

– До слова, в якій родині ви зростали? Що найбільше вам пригадується з дитинства?

– Зростав у звичайній тернопільській родині. Тато Богдан Володимирович працював слюсарем на комбайновому заводі. Мама Орися Петрівна – медсестра, все життя пропрацювала у Тернопільській міській лікарні №1. Переїхали ми до Тернополя, коли я перейшов у третій клас. А до того жили у селі Бурканів на Теревовлянщині. Щодня з хлопцями бігали від раннього ранку до пізнього вечора. На природі були постійно. Якщо не ліс, то став, річка, поле. Грали у Тарзана чи у війну.

Найбільше запам'яталися бабчині паляниці з квасного молока, печені на бляті на кухні та її зупа-ябчанка з варених яблук. Набігаєшся за цілий день – і яке

ж то було смачне! А ще такі ласощі: шматок домашнього хліба вмочити у воду та посипати цукром. Або змастити смальцем, посолити й вирвати з городу зеленої цибульки. Ніхто тої цибулі не мив, звичайно. Відразу з городу їли й нікому нічого не ставалося. Ось таке у мене було дитинство.

Добре пам'ятаю, був ще зовсім малим, років чотири, і кажу до мами: «Купи мені ляльку». «Як ляльку?» – здивувалася вона. Та все ж принесла мені незабаром ляльку. А я її поклав на крісло та розрізав ножом. Мама кинулася до мене: «Що ти робиш, навіщо?!». «Хочу подивитися, що там усередині», – відповів я. Може, вже так промовляла моя підсвідомість про майбутню професію?

– Хотіли бути хірургом?

– Хотів спочатку бути гінекологом, пізніше – хірургом. Та життя розпорядилося по-іншому. Після закінчення проходив інтернатуру з терапії в Тернопільській міській лікарні №2. На роботу потрапив у селище Золотники, майже рік часу працював там терапевтом. Потім – старший лаборант з терапії на кафедрі інфекційних хвороб, але за умови, що писатиму кандидатську дисертацію. Довелося писати (усміхається). Чотири роки, з 1991 до 1995-го, працював над роботою на тему «Перебіг вірусних гепатитів А та В у хворих різних соматипів». Михайло Антонович Андрейчин – мій перший вчитель в університетській роботі, науковий керівник і наставник.

Після захисту 1996 року, оскільки на кафедрі інфекційних хвороб не було місця, пішов на кафедру фізичного виховання з курсом лікувальної фізкультури, так тоді називали нашу кафедру. Завідувачкою курсом лікувальної фізкультури була Людмила

Олексіївна Вакулєнко, яка стала для мене другою вчителькою в університетській роботі. Досі вся моя робота в університеті наче складалася з різних струмків: тут – інфекційний напрямок, там – навички з масажу, який вивчав паралельно, там ще щось. Коли струмки об'єднуються, утворюється річка. І коли я прийшов сюди на кафедру, в мене були ці струмки, а от річки не було. І саме Людмила Олексіївна зуміла з'єднати всі ці мої напрямки.

Пригадую, вже минуло з три роки, як я тут працював, коли Людмила Олексіївна мовила: «Чи пам'я-

таєте, як прийшли перший раз сюди? Що я вас тоді запитала?». Кажу: «Та щось не пригадую». «Я вас запитала, чи ви сюди прийшли на постійну роботу, чи як на перевалювальну базу. Ви відповіли, що на постійну. А що ви мене запитали, пам'ятаєте? Ви мене запитали, що ви маєте читати. Це мене дуже здивувало». Запитую її, що ж саме могло її здивувати, адже я повівся тоді цілком логічно, прийшовши з іншої кафедри. «Бо попередники запитували інше: коли вони будуть заліки приймати», – відповіла Людмила Олексіївна (усміхається).

Згодом кафедру очолювали Володимир Іванович Ільницький, Олена Михайлівна Довгань, Ігор Романович Мисула, з 2013 року й дотепер – Дарія Володимирівна Попович. З кожним роком кафедра зміцнювалася, зростала. Нині у нас чудовий колектив професіоналів, яких шаную та ціную.

«ГУМОР СПРИЯЄ НАВЧАННЮ»

– Люди, які ще нещодавно були вашими викладачами, стали вашими колегами. Як відбувалася для вас ця трансформація?

– Цілком природно, без жодних проблем. Колишні викладачі ставали теперішніми друзями, водночас продовжуючи бути наставниками. Пригадую, вже коли працював над дисертацією, Михайло Антонович Андрейчин міг таких пістонів вставити, що після того на два місяці вистачало мотивації та енергії. Але що прикметно, ніколи при цьому голосу не підвищував. Ніколи! Все спокійно, тихо, виважено. Та як вийдеш від нього з кабінету, то весь мокрий та з думкою: краще б набив (сміється). Це теж велике вміння!

«МЕДИЦИНА НЕ МОЖЕ ІСНУВАТИ БЕЗ ЖИВОГО СПІЛКУВАННЯ. І ЦЬОМУ ТЕЖ ТРЕБА ВЧИТИСЯ»

Ще під час навчання викладач з анатомії Ярослав Іванович Федонюк, на жаль, уже покійний, не раз перцю нам давав, зате ж який був результат. Вдячний щиро усім своїм викладачам за науку та настанови!

Є й доволі чудернацькі спогади зі студентського життя. Знову радянщина, але так було й слів з пісні, як мовиться, не викинеш. Працював на кафедрі акушерства та гінекології один доцент, не називатиму його імені. Він у нас заняття не вів, але приймав підсумкові. І от якось приходить. «Здоровуйте, товарищі. У вас сьогодні ітогове заняття, садіться все. Слушайте, у мене к вам вапрос: какою песню пелі рускіє морякі, погбая в Японском морє в Первую мировую войну?». Ми переглядаємося. Ставить всім два. «Песня називалась «Лінахамарі». Товарищі, харашо, кто такая Зоя Космодемьянская? У мене к вам вопрос: когда ёио немци поймали, что ані с ней делалі?». Ставить всім по другій двійці, піднімається та каже: «Товарищі, как ви можете знать акушерство, если не знаєте

Доцент Володимир КОВАЛЬ з колективом кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання (2022 р.)

району. Мала проблеми з хребтом, які маскувалися під астму. Була в неї задишка. Лягла в лікарню, відкрапали їй курс систем. Лікар виписує, а вона з чим прийшла, з тим і йде. І каже лікарю, що їй нічого не допомогло. Той глянув на неї з-під лоба, поправив височезну шапку: «Жіночко, я пролікував сотні. Якщо вам не допомогло, звертайтеся до психіатра». А в неї чоловік-військовий у той момент був на полігоні.

Тож прийшла додому й не мала з ким поговорити, вилити душу. З того відчаю мало руки на себе не наклала... У нас з кадрами проблем немає. Кадрів вистачає, а от спеціалісти часто бажають кращого.

– У теперішніх студентах ви бачите потенціал?

– Є розумні діти. Вони схоплюють все одразу, можуть роздобути будь-яку інформацію, вони більше комп'ютеризовані, та менше вмійють спілкуватися. Колись сварився з ними: «Ви що – прийдете до хворих, роздасте їм анкети й на основі того зберете анамнез?». От працювали в онлайн-режимі, а у нас предмет – масаж. Як масажу навчитися дистанційно?

– Часто про масажистів кажуть: «У нього легка рука». Це справді має значення чи добрим масажистом може стати кожен, було б бажання?

– Здібність обов'язково потрібно мати. Зрештою, як і в будь-якій справі. І при цьому постійно вдосконалюватися. Бо якщо хочеш, та не можеш, то одного бажання замало. І навпаки: якщо маєш здібність, але належно не розвиваєш її, бажаного результату теж не буде.

– З якими проблемами до вас звертаються найчастіше?

– З найрізноманітнішими. Та прикро, що, як правило, приходять тоді, коли відкладати візит уже не можна. Коли так скрутить, що не можеш піднятися. Ось аж тоді вже щось роблять. Після курсу масажу потрібно робити вправи самостійно. Одиниці це виконують. Більшість роблять вправи ще тиждень-два та й усе.

– Чому? Люди ліниві чи байдужі?

– Лінь винна. Ту лінь треба з себе вибивати. Хоча насправді це дуже важко. Така вже людська сутність.

– Ви дуже багато жартуєте. Студенти з вами на одній хвили? Завжди розуміють ваші жарти?

– Справа не в тому, щоб просто пожартувати. Головне, мати такий підхід, щоб вони не комплексували, не боялися, а нормально вчилися. А гумор цьому сприяє. З першого знайомства, можливо, мої жарти сприймають не всі, але швидко звикають. Якось запитую: якщо м'язи заспазовані, як їх розслабити? Мовчать. Кажу: «Два варіанти є: один – масажем, другий – праскою, але лише через твердий аркуш паперу, щоб праска не приставала». Більшість розуміє, усміхається, раптом одна вигукнує: «Але ж пацієнт опіки отримає!». Завдяки саме таким моментам студенти стають відвертими, легше сприймають інформацію, добре запам'ятовують її.

Раптом ще пригадався мені випадок, коли на занятті потрібно було тиск виміряти. Але тут уже без жартів. Одна студентка вперлася: не буду міряти й усе, ставте двійку – все одно не буду. Поставив, що ж робити. Потім запитую у старости, що ж таке в неї трапилось, що вона так гостро реагує. З'ясувалося, що колись пропустила заняття, на якому вчили вимірювати тиск, не вмів цього робити й через це в неї з'явився якийсь комплекс. Наступного разу залишив її після заняття. Подаю руку та кажу – міряй мені тиск. За п'ять хвилин усе зуміла та всьому навчилася. І більше жодних проблем не виникало.

– Хтось інший міг би просто поставити двійку та не перейматися, мовляв, не маленькі ж.

– Це не мої принципи. Кожна людина має свої особливості, до кожного потрібен окремий підхід. Ставитися за стандартом до всіх не вийде.

«ПОНАД УСЕ ЦІНЮЮ СПІЛКУВАННЯ»

– Ви від природи така позитивна людина? Чи й у вас бу-

вають миті, коли не дуже до жартів?

– Звичайно, все трапляється. Та якщо й бувають такі моменти, то й тоді ніхто не знає, що мені важко на душі. Хіба дружина може відчувати, що щось не так. Решта ж навіть не помітять.

– Що вас справді може засмутити?

– Сьогодні – війна. Решта з усім ще можна впоратися, щось можна змінити, до чогось – змінити своє ставлення. А війна – це найбезглуздіше та найстрашніше, що може бути. Усвідомлення того, що це зараз триває на нашій рідній землі, забирає життя воїнів, ні в чому не винних людей, дітей, справді засмучує до найглибших закутків душі. Зовні можна усміхатися, жартувати, та цей смуток у тобі наскрізь.

– Як все ж розслабляється? Як відпочиває?

– Почитаю якусь гарну книжку, особливо обожаю детективи. Люблю лісі риболовлю. В лісі просто походити, як кажуть, спілкуватися з природою, восени – горіхи пошукати. На риболовлю, якщо відверто, вже, певно, років зо три хочю поїхати, та все ніяк не вдається. З нами зараз живе внук Артемко, син нашої старшої доньки. Юля навчається в Канаді, то він

ситет. Старша Юля після інтернатури трохи працювала тут, потім поїхала до Канади, де нині здобуває освіту медсестри-бакалавра. Власне, кілька разів їздила на той континент ще під час навчання за програмою «Work and Travel USA» й вирішила, що хоче пов'язати з ним своє майбутнє.

Молодша Мар'яна категорично не хоче нікуди їхати з України. Нині вона працює в медичному центрі святої Терези в Тернополі акушеркою-гінекологинею та проводить УЗ-дослідження. На початку повномасштабної війни поїхала з дітьми до подружки в Італію, а потім були кілька місяців у Лондоні. Повернулася й сказала: «Не моє». У Мар'яни двоє дітей – Ізабела, їй вісім років, та Ілай, йому п'ять. Нашому «канадійцеві» Артемкові теж п'ять років. Внуки в нас дивовижні. У своїх п'ять років знають напам'ять весь Гімн України й бігають по хаті, співаючи «Горить, палає техніка ворожа». Ці діти менш рухливі, ніж були ми, та в голові мають значно більше. Я не знаю того, що знають вони, та як орієнтуються у смартфонах. Здається, ці діти вже народжуються з тими технічними знаннями. І це закономірно: кожне покоління відповідає своєму часу.

– Якщо б ви не пішли в медицину, то ким могли б бути? В якій сфері вам працювалося б не менш комфортно?

– Мабуть, хотів би робити щось, пов'язане з технікою. Але не проектувати чи створювати, а ремонтувати, доводити до ладу, повертати в той стан, який має бути. Так, як масаж робити (уміхається).

– У вашій роботі що цінуєте найбільше?

– Спілкування. Немає значення – зі студентами, колегами чи пацієнтами. Просто живе спілкування.

– Є люди, які не йдуть на контакт?

– При доброму підході розговорити й прихилити до себе можна кожного. Втім, теж треба знати міру, щоб не передати куті меду. Знову проведу паралель з масажем: коли затиснено – треба розслабити. Але лише трошки переборщивши – все. Буде ще гірше, як спочатку. Так і в спілкуванні.

– Ви кожного разу не пошкодували, що ось уже 31 рік пов'яжете своє професійне життя з Тернопільським національним медичним університетом ім. Івана Горбачевського?

– Наш університет – супер! Дає всім себе реалізувати, було б лише бажання. Тож я ніколи не пошкодував, що моє життя склалося саме так, навпаки – вдячний долі.

Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА

Володимир КОВАЛЬ з дружиною Любою та внуком Артемком (2022 р.)

історії своєї родини? До свідання, тшательней готовтеься». Ото запам'яталося так запам'яталося! Був ще професор Мягков з Москви, пригадую, завжди казав: «Вот ми его лечілі-лечілі, а больноі умер». І так за лекцію разів десять.

Загалом же навчання йшло своєю чергою, день за днем, з року в рік, як і належить. Все було живо, зустрічалися, спілкувалися, складали іспити. Зараз, на жаль, через ковід і війну багато наших студентів пацієнта, по суті, не бачили. І це велика проблема. Медицина не може існувати без живого спілкування. І цьому теж треба вчитися. Коли заходиш до палати, то повинен так себе з хворими повести, щоб вони чекали, коли ти прийдеш знову. А якщо прийде пихата півметра шапка... Якось до мене звернулася за допомогою одна жінка з

Доцент Володимир КОВАЛЬ проводить практичне заняття з масажу (2022 р.)

поки що в нас на вихованні. Якось взяли обох внуків на гриби, їм тоді ще по три роки було, то їх самих мало не шукали (сміється). Тож ще трохи почекаємо до спільних виїздів на природу.

– Родина – теж ваша радість?

– Безумовно! Одружився я, навчаючись на третьому курсі. І вже 35 років разом. Дружина Люба за фахом – товарознавиця, нині працює бухгалтеркою. Дві доньки закінчили наш універ-

ЗІНОВІЙ ЯСЕНИК: «ВИХІД НА ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ РІВЕНЬ – НАШЕ ВЕЛИКЕ ДОСЯГНЕННЯ»

Незважаючи, що в країні війна, люди потребують лікування та оздоровлення. Серед медичних закладів області, які продовжують надавати реабілітаційні послуги пацієнтам – Микулинецька обласна фізіотерапевтична лікарня реабілітації. У нинішні нелегкі часи вона стала ще й тимчасовим прихистком для людей, які втратили свої домівки через війну, також тут поправляють власне здоров'я наші захисники. З 2014 року курс відновного лікування пройшли майже тисячу військових. Детальніше про діяльність закладу – у розмові з його очільником Зіновієм Ясеником.

– Зіновію Андрійовичу, що змінилося в діяльності оздоровниці після 24 лютого?

– З початком повномасштабного вторгнення росії на територію України ми дещо реорганізували роботу закладу, а до цього працювали у системі координат COVID-19, тобто не ритмічно. Щодо 24 лютого, то невістину новину о четвертій ранку мені повідомив син, він працює у правоохоронних органах. До останнього не міг повірити, що розпочалася велика війна, гадав, може, послали якісь бойові дії. Перша реакція: не вірю, цього не може бути! Як сучасний світ міг таке допустити? А вже за кілька днів стало зрозуміло, що нам доведеться тепер з цим жити. За кілька днів надійшов наказ з профільного Міністерства звільнити заклад для можливих поранених бійців. Ми підготували все, як належить, але стали приймати внутрішньо переміщених осіб, загалом у нашому закладі перебувало понад шістсот переселенців. Люди їхали цілими сім'ями, з домашніми улюбленцями, притулок надали усім, нікому не відмовляли. Потім наша область почала приймати військових. Для наших захисників ми виділили комфортні умови в новому корпусі, але ці люди не вимагають чогось надзвичайного, хоча й заслуговують на особливу увагу та особливе ставлення.

– Чи вистачає вам коштів на забезпечення потреб оздоровниці?

– Відколи гроші «пішли» за пацієнтом, ситуація змінилася на краще. Підписали з Національною службою здоров'я контракти на два пакети послуг, що стосуються реабілітації за неврологічних і ортопедичних недуг. Кошти отримуємо вчасно, їх нам вистачає й на оплату праці співробітників, й на організацію харчування, комунальні витрати. Можливо, в обласній військовій адміністрації ще будуть переглядати тарифи щодо надання по-

слуг і тоді щось додасться, але наразі достатньо.

Добру підтримку також маємо від міжнародних волонтерських організацій, допомагають місцеві волонтери з Микулинецької селищної громади, підприємці, сільськогосподарські виробники. Лікарями дуже допомагає волонтерський центр ТНМУ, частим гостем у нас є доцент вашого університету Тарас Кадобний, який збирає заявки, вивчає наші потреби, а згодом доправляє нам медпрепарати. Він веде чіткий облік, кожна пігулка на

тя фізіотерапевтичних процедур, працює зала лікувальної фізкультури, маємо цілий арсенал масажистів. У комплексі такі реабілітаційні програми справляють значний позитивний ефект. Оздоровлюємо недужих з проблемами нервової системи, опорно-рухового апарату, системи кровообігу та вроджених дитячих патологій.

– Цього року оздоровниця відзначає ювілей?

– Так, 55 років з дня заснування. Особливих урочистостей не плануємо, але згадати всіх,

рахунку. Часом потрапляють до нас препарати, які ми не використовуємо, бо ми ж не лікувальний заклад, то віддаємо їх на потреби лікарень, через волонтерський центр ТНМУ.

– Отож, як я зрозуміла, колектив працює в звичному режимі?

– Так. Надаємо реабілітаційні послуги всім, як зазвичай. Щойно прибули евакуйовані з Луганщини, які нині мешкають на Рівненщині, мати військовослужбовця із Сум, є пацієнти Закарпаття, словом, географія широка. Маємо чимало й постійних клієнтів, які вже роками їздять до оздоровниці. Кажуть, що кращої води, ніж у нас, годі й шукати. Вода ж у нас і справді дивовижна. Її доправляють до лічниці з шести мінеральних джерел, що поблизу Конопківки. У хімічному складі – майже двадцять мікроелементів, більшість з яких має терапевтичний вплив. Уміст сірководню в ній сягає 100 мг на літр, солей – 0,8-1 г на літр. Сульфідні ванни, які готують з такої води, дуже помічні в поєднанні з торфогрязевими аплікаціями. Є в нас велике розмаїт-

хто долучився до створення першого в нашому краї санаторно-курортного комплексу, варто. Перший очільник оздоровниці Петро Гаврилович Мартинюк. Нині він – кандидат медичних наук, заслужений лікар України. Петра Гавриловича призначили на посаду 1 липня 1967 року й він одразу ж узявся за капітальний ремонт і реконструкцію палацу. З'єднав центральну будівлю з іншими корпусами, зробив теплий перехід, оновив та розчистив парк, який був у запусі й 1 грудня водолікарня прийняла перших 50 пацієнтів. Згодом заклад очолив Михайло Миколайович Гаврилишин, а я став його наступником і відтак 27 років на цій посаді.

– Чого за цей час заклад досягнув?

– Найбільшим нашим досягненням вважаю те, що ми вийшли на всеукраїнський рівень. Що не говорили б, але реклама й справді рушій прогресу, який відкриває всі можливості для успішного розвитку. Кілька років тому ми зайнялися активною промоцією нашої оздоровниці. Не пошкодували коштів і замо-

вили у видавництві буклети, іншу рекламну продукцію та почали розповсюджувати. В усі обласні департаменти охорони здоров'я країни надіслали інформацію, я сам цим займався. Комусь це не згодилося, а хтось узяв до уваги та приїхав на оздоровлення. Так один за одним почали прибувати до нас на реабілітацію мешканці з усіх куточків України. Пригадую, коли я щойно очолив заклад, було дуже скрутно – лихі 1990-і, економіка пробуксує, заводи та фабрики позачиняли, фінансування майже відсутнє й відвідувачів – пів сотні. З таким багажем вижити було неможливо, не те, що розвиватися. Але ми знайшли вихід – запровадили платні послуги, до речі, перші в області. Починали з восьми гривень за 21 день реабілітації, але все оформляли офіційно. Кошти йшли через касу, казначейство, облік вели, як належить. Поступово підвищували суму, бо наші процедури дорожчаві, великі об'єми води та грізні треба нагрівати лише газом. Через інфляцію згодом підвищили ціну та дійшли за перебування однієї особи до 25 гривень на день. Це нас врятувало від кризи. Останніми роками, звісно, держава допомагає, надійшли субвенції, кошти з обласної скарбниці, які ми використали на упорядкування території, тільки чотири мільйони гривень витратили на облаштування підпірної стіни, а ремонт у нас, по суті, не завершується. Я вже жартую, що краще побудувати нові приміщення, ніж ремонтувати, але це пам'ятка архітектури національного значення, отож продовжуємо. За рахунок Фонду регіонального розвитку вже майже завершуємо ще один корпус.

Побудували сучасну котельню, маємо нові очисні споруди, колись це був наш постійний головний біль. Утепили корпуси, перекрыли дах, вікна теж оновили, всі тепер з металопластиковими пакетами, замінили систему газо- та теплопостачання. Наразі все-таки плануємо замінити котли, бо за технологією ми не можемо одночасно опалювати приміщення й гріти воду, отож шукаємо альтернативні варіанти.

Медична реформа, яку кілька років тому запустили в державі, значно покращила стан справ у нашому закладі: маємо постійне фінансування, а відтак можемо щось планувати, вкладати кошти в розвиток, поліпшувати умови перебування. Люди ж, окрім цілющої води, все-таки хочуть комфорту – затишку в кімнатах, ідальні, медичних приміщеннях. Створили двомісні та кімнати на три особи, є кілька одномісних номерів, багато приміщень з душовими кабінами. Тих, хто бажає в нас оздоровитися, тепер достатньо, навіть черга на кілька місяців наперед.

– Що у планах головного лікаря на майбутнє?

– Найперша мрія – щоб війна закінчилася, миру для України хочуть усі, бо дуже дорого ціну платимо щодня, щогодини. Щодо закладу, то наразі готуємо проєкт реставрації головного корпусу, це чималі кошти, але поетапно, сподіваюся, освоїмо. Подальша перспектива – будемо розширювати потужності нашої лічниці. Запаси мінеральної води дозволяють вийти на новий рівень надання реабілітаційних послуг. Взагалі ж, моя думка така, що не варто розпорошувати іншими закладами кошти, які держава виділяє на реабілітацію мешканців області, а сконцентрувати їх в одному місці, укрупнивши базу, яку ми здобували роками. Коли тільки-но розпочиналися реформи медичної галузі, то йшлося про цілісну систему реструктуризації закладів охорони здоров'я на Тернопільщині, яка буде й ефективною для пацієнта, й економічно обґрунтованою. Свою нішу в ній мали б зайняти заклади реабілітації, але, зрозуміло, такі, де б пацієнт отримав якісне лікування. А те, що воно у нас й справді помічне, підтверджує потік пацієнтів, що не припиняється. Приїждять не лише з усієї України, але й з-за кордону – мешканці Італії, Німеччини, країн Балтії. Це свідчить про велику потребу в реабілітаційних послугах, а для нас є додатковим стимулом для вдосконалення, розвитку.

Лариса ЛУКАЩУК

З ІСТОРІЇ

Перший курорт у Конопківці побудував 1792 року тодішній власник Микулинців та округи Ян фон Конопка. У 20-30-х роках XIX століття тут лікувалися недужі з усієї східної Європи. Наближені до імператорського Австро-Угорського двору приїжджали сюди на два-три місяці з родинами та прислугою. Рік у рік кількість курортників стрімко зростала – 1832-го в Конопківці оздоровилися 4228 осіб. Проте після смерті Яна фон Конопки 1854 року курорт почав втрачати популярність і не витримав конкуренції з Трускавцем та Моршином. 1890-го курорт знищила пожежа.

Відновив лікування мінеральною водою у 60-х роках минулого століття тодішній головний лікар обласної лікарні В'ячеслав Апостолюк, який вивчав оздоровчі властивості сірководневої води з Конопківки. Спочатку відкрили профілакторій на джерелі, а згодом у приміщенні графського палацу – Микулинецьку обласну водолікарню. З 1976-го вона стала фізіотерапевтичною лікарнею реабілітації.

ПАРТНЕРСТВО – ФАКТОР УСПІХУ БІБЛІОТЕКИ

Кінець вересня та початок жовтня в бібліотеці нашого університету традиційно щедрі розмаїттям заходів. Адже 30 вересня відзначили Всеукраїнський день бібліотек. Цьогоріч декада відкритих дверей, приурочена цьому святу, розпочалася із зустрічі професіоналів-однотумців. 26 вересня в затишній читальній залі бібліотеки ТНМУ відбувся День фахівця для працівників бібліотек різних видів на тему «Партнерство – фактор успіху бібліотеки», організований спільними зусиллями обласної універсальної наукової бібліотеки, бібліотеки ТНМУ та Тернопільського обласного відділення Української бібліотечної асоціації.

У заході взяли участь керівники та фахівці бібліотек вищих навчальних закладів Тернополя, а також обласної універсальної наукової бібліотеки й обласної бібліотеки для молоді, які ділилися з колегами власними напрацюваннями та досвідом.

Привітали бібліотечних фахівців директор обласної універсальної наукової бібліотеки Василь Вітенко та директорка бібліотеки ТНМУ Олена Проців.

Учасники зустрічі торкнулися змін, що відбулися в роботі бібліотек різних видів під час повномасштабної війни, а також обговорили можливості співпраці сучасних книгозбірень, питання соціального партнерства та взаємодії з владою, бізнесом, громадськими організаціями.

Олена ПРОЦІВ, директорка бібліотеки ТНМУ

Про кооперацію бібліотечно-інформаційної діяльності як перспективну форму співпраці бібліотек вищих навчальних закладів розповіла директорка бібліотеки нашого університету Олена Проців. Як слушно зауважила Олена Ярославівна у своїй доповіді, нині рівень бібліотечного сервісу вийшов за рамки окремої книгозбірни. Необхідність обміну інформацією, а також раціонального використання фінансових і технічних засобів підштовхує бібліотеки до координації та кооперування діяльності. Логічним наслідком такої взаємодії стала поява бібліотечних систем і мереж.

«Нині координація та кооперація – не модний експеримент, а необхідний засіб існування бібліотек, – наголосила пані Олена. – Тому головною метою діяльності інформаційно-бібліотечних закладів у сучасних умовах є формування єдиного

інформаційного простору на основі об'єднання й спільного використання ресурсів та інтеграція в регіональний, національний, європейський та світовий інформаційний простір. Основне призначення бібліотечних корпорацій і консорціумів – збагачення інформаційних ресурсів кожної окремої бібліотеки через взаємообмін інформацією, допомога в модернізації та оптимізації управління бібліотечними ресурсами. Бібліотеки вишів розглядаються як особливо важлива частина освітнього, наукового та культурного простору. Це змушує їх активізувати пошуки свого місця в інформаційній інфраструктурі суспільства. Тому питання формування інтеграційних моделей бібліотек, їхньої кооперативної взаємодії, співпраці та інтеграції в єдину систему є провідними напрямками сучасного розвитку бібліотек вищих навчальних закладів. Університетські бібліотеки тісно пов'язані із зовнішнім світом, тому партнерство, координація та операція діяльності стають для них важливими формами життя у соціумі, необхідними умовами здійснення своїх функцій. Інформатизація освіти, автоматизація бібліотек, впровадження нових інформаційних технологій, поява електронних видань, міжбібліотечна взаємодія, інтеграція локальних документних ресурсів бібліотек вишів в єдине загальнодоступне освітньо-інформаційне середовище –

чинники, що позитивно впливають на інтенсивність та якість як процесу навчання, так і наукових досліджень вищих навчальних закладів України».

Можливостям співпраці університетських бібліотек з мережевими проєктами, зокрема Вікіпедією, присвятив свій виступ директор бібліотеки Західноукраїнського національного університету ім. Л. Каніщенка, кандидат економічних наук, доцент Казимир Возний. Важливими моментами, на яких зосередив увагу доповідач, були питання дотримання ав-

торських прав у мережі, SEO-оптимізації сайтів, присутності бібліотек у вікіконтенті та рейтингування бібліотечних відвідувань.

Заступниця директора з наукової роботи та інформатизації Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки Галина Польова поставила наголос у своєму виступі на ролі партнерства в контексті стратегічного розвитку бібліотек.

Досвідом реалізації цікавих партнерських проєктів поділилася з колегами заступниця дирек-

торки Тернопільської обласної бібліотеки для молоді Галина Якуб.

Про соціальне партнерство як чинник розвитку бібліотеки розповіла завідувачка відділу читальної зали Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки Людмила Рюміна.

Учасники заходу також обговорили можливі напрямки й шляхи співпраці бібліотек різного підпорядкування та питання, що їх ставлять перед бібліотечною галуззю виклики сучасного світу.

Наприкінці зустрічі Олена Проців подякувала колегам за те, що завітали до бібліотеки ТНМУ та поділилися власним досвідом і цікавими ідеями. «Нам дуже приємно, що у стінах нашої бібліотеки відбувся такий захід, – мовила вона. – Маємо надію, що не менш плідні зустрічі в нас відбуватимуться ще не раз. На-

самкінець зачитую чудові слова Генрі Форда: «Зібратися разом – це початок». Так, ми сьогодні поклали цей початок, зібралися всі разом. «Триматися разом – це прогрес». Тримаймося разом і рухаймося в напрямку прогресу! «Спільна робота – це успіх». Ми запрошуємо всіх бібліотечних фахівців до співпраці, до спільної роботи, аби наші заклади були успішними».

Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА
Світлини
Миколи ВАСИЛЕЧКА

ВИСТАВКА-ІНСТАЛЯЦІЯ

УКРАЇНЬСЬКА ВИШИВКА – ГЕНЕТИЧНИЙ КОД НАЦІЇ

Українська вишиванка – це те, без чого важко уявити українську культуру, побут та історію. Барвистими нитками вона вплетена в наші традиції.

Уже багато століть вишивка має особливе значення для нашого народу. Це символ, який зберігає наше коріння, ідентичність, розуміння себе. Це наша історія: міфологія, релігія, давнє мистецтво наших предків, душа нашого народу. Більше того, у вишивці зашифровано наш генетичний код. Із давніх-давен вишиванки були приданим дівчат, одягом для немовлят, оберегом для кожної людини.

З кожним роком відновлення державної незалежності України

традиції вишивки відроджуються, стають невід'ємною частиною нашого життя. Вишиті речі – рушники, серветки, скатертини створюють особливий затишок у наших оселях. Вишивка прикрашає наш одяг, надаючи йому своєрідності та неповторності. Зберігаючи традиційні народні мотиви, сучасні вишиванки мають модний та стильний вигляд, а їх різноманітність по-справжньому вражає. Українські вишиванки та вишиті речі стають популярнішими за будь-який модний бренд. Ця тенденція охоплює вже не лише нашу країну, а й сягає далеко за її межі.

У рамках декади відкритих дверей у читальній залі бібліоте-

ки ТНМУ розгорнуто виставку-інсталяцію «Українська вишивка – генетичний код нації». Сучасні та традиційні вишиванки, вишиті картини, рушники, серветки й навіть ялинкові прикраси... Вдивляючись у цю красу, створену руками працівниць бібліотеки нашого університету, дивуєшся, де береться стільки енергії та терпіння, адже ця робота потребує багато часу, копійки праці й неабиякого терпіння.

Виставка діятиме до 31 жовтня. Запрошуємо всіх шанувальників української вишивки відвідати експозицію.

Олена ПРОЦІВ,
директорка бібліотеки ТНМУ

СВАНТЕ ПААБО – ЛАВРЕАТ НОБЕЛІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ–2022 У ГАЛУЗІ ФІЗІОЛОГІЇ ТА МЕДИЦИНИ

Нобелівський комітет визначив лавреата Нобелівської премії–2022 з фізіології та медицини. Цього року премію отримає шведський біолог і фахівець з еволюційної генетики Сванте Паабо «за його відкриття щодо геномів вимерлих гомінінів та еволюції людини». Переможця оголосили 3 жовтня під час конференції у Стокгольмі.

Гомініни – це підродина приматів родини гомінід, до якої належить сучасна людина та всі її вимерлі предки.

Сванте Паабо відкрив гомініна під назвою «Денисівська людина» 2008 року, а також секвенував геном неандертальця (тобто дослідив послідовність геному) 2010 року.

«Фундаментальні дослідження Паабо дали початок абсолютно новій науковій дисципліні: палеогеноміці. Виявляючи генетичні відмінності, які відрізняють усіх живих людей від вимерлих гомінідів, його відкриття створюють основу для дослідження того, що робить людей унікальними», – кажуть у Нобелівському комітеті.

Сванте Паабо дослідив послідовність геному неандертальця 2010 року. Він та його команда постійно вдосконалювали методи аналізу ДНК з решток кісток і зробили методи секвенування більш ефективними.

Порівняльний аналіз показав, що наймолодший спільний пре-

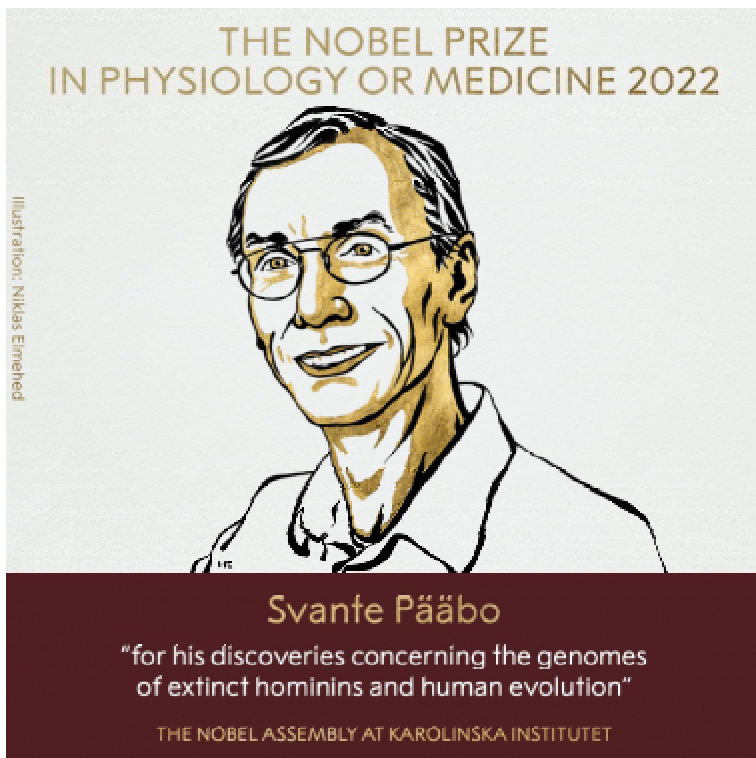

Фото: The Nobel Committee for Physiology or Medicine

док неандертальців і Homo sapiens жив приблизно 800 тисяч років тому.

Учений також зробив сенсаційне відкриття вимерлого гомініна («Денисівської людини»), використавши дані генома, отримані зі зразка маленької кістки пальця.

Уламок кістки віком 400 тисяч років знайшли 2008 року в Денисівській печері на півдні Сибіру. Кістка містила надзвичайно добре збережену ДНК, яку команда Паабо секвенувала.

Результати викликали сенсацію: послідовність ДНК була унікальною порівняно з усіма відо-

мими послідовностями між неандертальцями та сучасними людьми.

«Цей давній потік генів для сучасних людей має фізіологічне значення нині. Наприклад, впливає на те, як наша імунна система реагує на інфекції», – кажуть у Нобелівському комітеті.

Коли Homo sapiens мігрував з Африки, принаймні дві вимерлі популяції гомінінів населяли Євразію: неандертальці жили на заході, а «Денисівські люди» населяли східні частини континенту.

При розселенні Homo sapiens за межі Африки та їхньої

міграції на схід, вони зустрічалися й мали потомство не лише з неандертальцями, а й з «Денисівськими людьми».

«Відкриття Паабо створили нове розуміння нашої еволюційної історії», – кажуть у «Нобелі».

Зрештою, Сванте Паабо заснував абсолютно нову наукову дисципліну – палеогеноміку.

«Відкриття Паабо створили унікальний ресурс, який активно використовує наукова спільнота для кращого розуміння еволюції та міграції людини. Нові потужні методи аналізу послідовності вказують на те, що архаїчні гомініни також могли зустрічатися з Homo sapiens в Африці... Завдяки відкриттям Сванте Паабо ми тепер розуміємо, що архаїчні послідовності генів наших вимерлих родичів впливають на фізіологію сучасної людини», – додають у Нобелівському комітеті.

Зокрема, версія гена EPAS1, що була в «Денисівської людини», дає перевагу для виживання на великій висоті та поширена серед сучасних тибетців. А деякі «неандертальські» гени вплинули на імунну відповідь сучасної людини на різні типи інфекцій.

До речі, цьогорічний переможець є сином біохіміка Суне Бергстрема – лавреата Нобелівської премії з фізіології та медицини 1982 року.

Торік премію в галузі медицини отримали науковці Девід Джуліус та Ардем Патапутіан «за відкриття рецепторів температури та дотуку».

«Українська правда»

ЮВІЛЕЙ

20 жовтня відзначає ювілейний день народження доцентки кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки ТНМУ Тетяна Іванівна ТОЛОКОВА

Вельмишановна Тетяно Іванівно! Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту та успішно пройшли 25-літній трудовий шлях від асистентки до доцентки кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки.

Коллектив університету глибоко поважає та щиро шанує Вас

як одну з талановитих випускниць третього покоління, науковицю, досвідчену педагогиню й вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Тетяно Іванівно, міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

Бажаєм успіхів великих у роботі й побільше творчих Вам натхнень. Нехай минають завжди всі турботи і хай приносить радість кожен день!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

21 жовтня відзначає ювілейний день народження ветеран ТНМУ Олена Олександрівна ВАСИЛЮК

Вельмишановна Олено Олександрівно! Ректорат, профком і весь колектив університету щиросердечно вітають Вас з ювілейним днем народження!

Після закінчення Чернівецького державного університету, роботи старшою лаборанткою Киргизького медичного інституту у стінах Тернопільського національного медичного університету імені Івана Горбачевського Ви успішно пройшли 35-літній трудовий шлях старшої лабо-

рантки кафедри неврології, психіатрії, наркології та медичної психології, виконували одну з найважливіших ділянок роботи – лабораторне та організаційне забезпечення навчального й наукового процесу.

Глибоко поважаємо та шануємо Вас за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування.

Бажаємо Вам, вельмишановна Олено Олександрівно, доброго здоров'я, душевного спокою, добробуту, людського тепла, родинного благополуччя й затишку, активного та щасливого довголіття.

Бажаєм здоров'я Вам міцного, Ще й всяких благ до нього! Дай Боже Вам жити і горя не знати, Щоб сотую весну із нами стрічати!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

ВІСТІ СТУДЕНТИ ВТІЛЮЮТЬ ПРОЄКТ «ТЕПЛА ЗИМА»

У зв'язку з наближенням холодів та складною ситуацією в країні, дітям без батьківської опіки потрібна наша допомога. Одна з важливих і невідкладних проблем – теплий одяг. Саме тому студенти Тернопільського національного медичного університету зорганізували та долучилися до проєкту «Тепла зима».

Ініціаторкою є Аліна Загорівська, яка розповіла, що «ці дітки цілком залежать від держави, їм потрібна підтримка як матеріальна, так і моральна. Одна з важливих і невідкладних проблем – теплий одяг. Хочеться убезпечити дітей від жаклих подій сьогоднішнього дня. Для цього ми зорганізували цікаву інтелектуальну гру «Що? Де? Коли?», де хлопчики та дівчатка змогли повеселитися й отримали смачні призи. Ставили також собі за мету потурбуватися про почуття вихованців, щоб дітки відчули, що вони не самі, а можуть розраховувати на суспільство та його підтримку».

Адміністрація Тернопільського обласного комунального будинку для дітей шкільного віку висловила подяку студентам ТНМУ, а також закликала молодих людей проводити цікаві лекції та навчальні уроки для вихованців, адже це надзвичайно важливо для дітей-сиріт відчувати потрібність і турботу.

Діти були надзвичайно раді провести час зі студентами та отримати подаруночки. До проєкту також долучився студент другого курсу Максим Федак.

Пресслужба ТНМУ

ОРГАНІЗУВАЛИ ДОБРОЧИННИЙ КОНЦЕРТ

Волонтери загальноуніверситетського волонтерського руху «Misericordia» за підтримки Тернопільської обласної філармонії організували добродічний концерт. Ведучою була заслужена артистка України Адріана Онуфрійчук. Участь взяли народна артистка України Наталя Лемішка, заслужена артистка України Оксана Малецька, солістка ансамблю «Надзбручанка» Вікторія Мишій, лавреати та переможці багатьох міжнародних конкурсів і солісти філармонії Андрій Оленин та Марія Лемішка.

У другій частині заходу виступили викладачка Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка Ульяна Шерстій та студенти медичного факультету ТНМУ Мар'яна Крижанівська й Марта Добрянська. На завершення концерту студенти-волонтери передали маскувальний костюм для розвідника ЗСУ.

Андріана БУЧКО

БУЛИ ВИСНАЖЕНІ ТІЛОМ, АЛЕ НЕЗЛАМНІ ДУХОМ

ЗУСТРІЧ У БІБЛІОТЕЦІ ДО 80-РІЧЧЯ УПА: ІВАН КЛІЩ – ПРО БАТЬКА ТА ЙОГО КНИГУ «СПОГАДИ ПОВСТАНЦЯ»

У читальній залі бібліотеки ТНМУ ім. Івана Горбачевського відбувся вечір пам'яті «Спогади повстанця», присвячений 80-річчю створення Української повстанської армії.

Нині, як і 80 років тому, Україна знову у вогні, знову бореться за свободу, за незалежність, тисячі героїв в окопах виборюють наше право бути українцями, подібно, як це в минулому столітті робили упівці. Через лави УПА пройшло майже 100 тисяч вояків. За участь у повстанському русі чи його підтримку було репресовано майже пів мільйона українців. Тривале протистояння двом потужним тоталітарним режимам, опираючись винятково на ресурси свого народу, дає підстави називати УПА унікальним явищем в історії. Історія УПА – це

самі, коли стали до боротьби з ворогами, і мусимо чашу випити до дна. Як сказано в Декалозі, будь гордий з того, що ти є спадкоємцем боротьби за славу Володимирового тризуба. Тож будьмо сильні духом. І віримо в те, що ще доживемо до того часу, коли Україна стане вільною та незалежною державою». Ці слова сказав 1947 року молодий воїн УПА Микола Кліщ, який потрапив у полон до більшовиків. Його патріотизм, мужність, національна свідомість, любов до України просто вражають.

Микола Миколайович Кліщ народився 7 січня 1925 року. 1938 року вступив до юнацької організації ОУН, що боролася проти насильства польської влади, потім – в УПА, що чинила збройний опір радянській та німецькій окупації. В повстанському підпіллі перебував до 1947 року, був господарчим УПА, працював у відділі пропаганди,

мав псевдо «Яр». Через свідчення зрадника Миколу Кліща схопили у Львові. Був засуджений до відбуття покарання в тюрмі та виправно-трудовах таборах терміном на 25 років. Етапований у місто Джезказган Казахської РСР. Упродовж п'яти років важко працював на шахтах. Один з 26-ти організаторів страйку в цьому таборі,

за що рік пробув у зачиненій камері. Згодом переведений у Воркутинський ВТТ, звідти – до м. Інта Комі АРСР, де і добував свій термін ув'язнення. Звільнений 1956 року завдяки «відлізі», що настала після смерті Сталіна.

Книга Миколу Кліща «Спогади повстанця» вийшла друком 2009 року у видавництві «Укрмедкнига». Вона зберігається у

Іван КЛІЩ, проректор ТНМУ, розповідає про свого батька, про написання та видання книги «Спогади повстанця»

фонді бібліотеки ТНМУ. Під час зустрічі син Миколу Миколайовича – Іван Миколайович Кліщ, проректор з наукової роботи Тернопільського національного медичного університету ім. Івана Горбачевського, доктор біологічних наук, розповів про свого батька-повстанця, про його вплив на світогляд своїх синів, детальніше зупинився на історії написання та видання цієї книги.

– Пригадую, як ми 1991 року раділи, що Україна стала незалежна й ми вже виборили свою свободу, досягли мрії, яку несло одне покоління наших людей. І ми всі з цього тішилися, були впевнені, що це назавжди. Коли ж я приїхав додому, до батька, то він мене трошечки приземлив, – розповідає Іван Миколайович. – Сказав: «Ти не думай, що тим усе обійдеться. Побачиш, що ще буде війна». Я в це не міг повірити! Як може бути, що наприкінці XX-на початку XXI століття може бути війна за територію! У той час, коли людство рухається до глобалізації, коли розвиваються технології та комунікації. На що мені тато сказав: «Ти не знаєш, хто такий москаль. Ви не бачили справжньої їхньої сутності. Москаль – це найогидніша істота, яка

лише може бути. Це людина, яка не має ні сумління, ні сорому, ні гідності, вона підла, може зрадити у будь-який момент. На гадці в москвитів лише єдине: щоб когось загарбати, пограбувати, щоб щось вкрасти та захопити.

Уривок зі «Спогадів повстанця» читає студент медичного факультету Назар КОЛЯСА

Оце вся їхня сутність. Нічого святого в них немає». З цього приводу ми з батьком трохи дискутували. Та коли 24 лютого прокинувся зранку й прочитав, що почалася повномасштабна війна, відразу згадав батькові слова: «Побачиш, що москаль Україну просто так не відпустить, мусить бути війна, без того справжньої незалежності в нас не буде». Тато мав, може, менше теоретичних знань, але великий досвід і відчуття народу, з яким нам довелося бути сусідами.

Іван Миколайович пригадує, що батько вмів дуже гарно розповідати, мав феноменальну пам'ять і завжди багато читав. Воєнне тримав книжку в руках ще за тиждень до смерті. Його ж власна книга побачила світ для нього самого досить несподівано. Принаймні він цього не планував, а просто виклав власні спогади на папері. Миколу Миколайовича так часто розпиту-

вали про його боротьбу в УПА та життя в заслання, що, врешті-решт, він вирішив усе це детально описати.

Якось Іван Миколайович приїхав додому в рідну Голгочу та знайшов у креденсі звичайні учнівські зошити, списані гарним батьковим почерком. Усього їх було 12, згодом з'явився ще 13-ий. Прочитавши, що написав батько, зрозумів, що буде просто гріхом, якщо не видати ці спогади книжкою й не зберегти для історії та наступних поколінь. Сам набрав на комп'ютері, з допомогою дружини відкоригував злегка, щоб зберегти автентичність викладу. Так 2009 року вийшла книга «Спогади повстанця». Наклад був невеликий – лише 300 примірників і вони швидко розійшлися. Іван Миколайович зізнався, що після нашої Перемоги планує перевидати «Спогади повстанця», написавши до книги нову передмову.

– Вражає стійкість наших людей у заслання, яким доводилося виживати на шматку хліба та баланді. Вони були виснажені тілом, але незламні духом. Відверто кажучи, я гадав, що наступні покоління не такі стійкі, – каже Іван Кліщ. – Але зараз, дивлячись на наших героїв, які перебувають на передовій, у зонах бойових дій, ми бачимо, що стійкість нашого народу, пронешена від козацьких, стрілецьких, повстанських часів, зберігається. Стійкість українського народу, спротив, який чинимо нашому споконвічному ворогу, врешті-решт, призведе до того, що ця недоімперія перестане існувати,

Викладач ТНМУ Тарас БІДОВАНЕЦЬ виконує повстанські пісні

історія боротьби, яка свідчить про те, що український народ не погоджується та ніколи не погодиться з поневоленням. Повстанську армію знищили, але не змогли знищити ідею української державності, яку воїни-упівці плекали протягом усього життя та передали її наступним поколінням.

«Ще нещодавно ми були разом з рідними, жили, сподівалися, що, може, обміне нас смерть чи більшовицька каторга. Та сталося все інакше. Ми опинилися в тюрмі та стали політ'в'язнями. Але для нас іншої дороги не було. Ми віддали себе Україні. І хто мав загинути – загинули. А хто, як ми, мусить терпіти за неї муки, страждати, поневірятися, голодувати... Та поклянімося, друзі всі, що де б ми не були на чужині, з чужими людьми ми повинні вести себе так, як належить справжнім борцям за незалежність своєї держави та за волю свого народу. Не нарікаймо ні на кого, бо цей шлях ми вибрали

ТВОРЧА ЗУСТРІЧ

«РІДНА ЗЕМЛЕ, НАВІК ПОВІНЧАВСЯ З ТОБОЮ...»

У читальній залі бібліотеки ТНМУ відбулася творча зустріч з українським поетом Володимиром Присяжним «Рідна земле, навік повинчався з тобою...». Захід організували в рамках декади відкритих дверей, приуроченої до Всеукраїнського дня бібліотек. Разом з паном Володимиром гостями книгозбірні стали співак і композитор Ігор Вовчак, доктор мистецтвознавства, професор кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва ТНПУ ім. Володимира Гнатюка Олег Смоляк. Провідна бібліотекарка читального залу Світлана Шпунар представила присутнім гостя й коротко розповіла про його життєвий та творчий шлях. Відтак звучали вірші та пісні.

*Рідна земле, навік повинчався з тобою,
Вріс глибоко корінням
прадавнього роду.
До невігійних ран пригор-
нуся щокою
І сповію любов'ю натомлену
вроду...
Володимир Присяжний ділився з учасниками зустрічі особис-*

Учасники зустрічі (зліва направо) **Олег СМОЛЯК**, **Ігор ВОВЧАК**, **Володимир ПРИСЯЖНИЙ**

тими спостереженнями, спогадами, переживаннями. Він читав вірші, що оспівують нашу Батьківщину, її чарівну природу, батьківську любов, кохання... Пісні на слова Володимира Присяжного представив лавреат літературно-мистецької премії ім. Д. Луценка «Осіньне золото», соліст оркестру «Доля» Ігор Вовчак. У його виконанні прозвучали пісні «Весняні морози», «Листопад», «Майнула осінь» та ін.

Зворушила та не залишила нікого байдужими пісня «Небесна Сотня», слова якої народились пам'ятної ночі Майдану, коли розстріляли незабутнього Сергія Нігояна. Присутні слухали стоячи... Бібліотекарі тепло подякували гостям, побажали нових творчих здобутків і висловили сподівання на нові творчі зустрічі.

Олена ПРОЦІВ,
директорка бібліотеки ТНМУ

СТРУНИ СЕРЦЯ

ВІЙНА

*Бавляться діти в війну...
В квітні — горіли палки,
В червні — окопи в дворі,
В серпні біжать в атаки.
Бавляться діти в війну,
Їхні тати на фронті,
У мами — очі сумні,
Інші діти в сторонці...
Бавляться діти в війну.
В сховки біжать в сирени...
Вірять у досвід батьків,
Моляться щохвилини.*

*Бавляться діти малі.
З ними ніхто не грає...
Очі у них все сумні,
Татка вони чекають.*

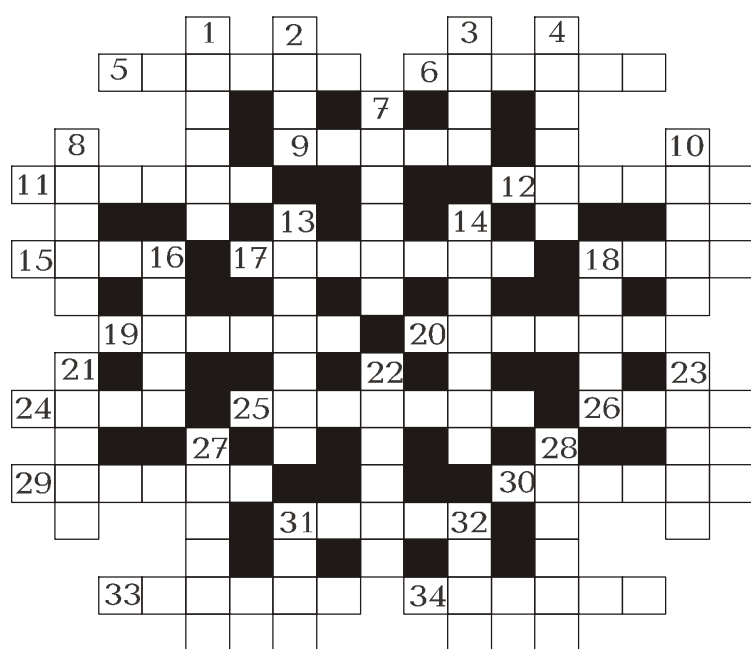
ЧОРНОБРИВЦІ

*Чорнобrivці нагадують літо,
Те, якого немов й не було...
Тихим щемом повітря
нагріто,
Осінь впевнено входить в село.
Різномбарв'я осіннє милує:
Жовте, ніжно-морквяне,
черв'яне,*

*Скільки зелені все ще вирує.
Та й чекає своїх сновидінь.
Помилуємось ніжністю квітів,
Ароматом чудесним й
легким,
Теплим подихом осені й
цвітотом
Запізнілим, і листом живим.*

Ольга ДЕНЕФІЛЬ,
завідувачка кафедри
патологічної фізіології,
професорка

КРОСВОРД

Горизонталь: 5. Западина на вершині вулкана. 6. Людина, яка має глибокі різносторонні знання. 9. Згусток крові в кровеносних судинах. 11. Загальна назва захисних твердих зовнішніх скелетних утворень тварин. 12. У давньогрецькій міфології — бог виноробства. 15. Позитивний полюс джерела електричного струму. 17. Мислитель, що розробляє світоглядні питання. 18. Невелика печера із склепінчастою стелею. 19. Початок шахової партії, в якій жертвують фігурою, щоб дістати активну позицію. 20. Виконавець музичного твору або його окремої партії. 24. Французький композитор Жорж... 25. Пункт зупинки сухопутного транспорту. 26. Запалення слизової оболонки вуха. 29. Зображення людей або тварин, вмальовані в пейзаж. 30. Хімічний елемент, блискучий тупоплавкий метал. 31. Основний тон акорду. 33. Англійський письменник ... Луїс Стівенсон. 34. Учасник кориди.

Вертикаль: 1. Декоративна багаторічна рослина родини амарилісових. 2. Міжнародне позначення Заходу. 3. Листяне дерево. 4. У балеті — помірний сольний або дуєтний танець. 7. Учений ступінь. 8. Декоративний живописний або скульптурний твір для оздоблення стіни. 10. Лютчик. 13. Емаль для накладання узору на фарфор. 14. Співачка ...Крушельницька. 16. Сорт дрібних цукерок. 18. Висловлена у стислій формі ідея, політична вимога, заклик. 21. Спеціально розроблений режим харчування. 22. Місто в Івано-Франківській області на річці Прут. 23. Кількість примірників друкованого видання. 27. Поширений в Африці великий птах, що поїдає трупи тварин. 28. Двомісний велосипед. 31. Портове місто. 32. Розмінна монета Ізраїлю.

ЧОМУ МАВПЯЧА ВІСПА ПРИЗВОДИТЬ ДО ВТРАТИ ШМАТКІВ ГЕНІВ?

У деяких зразках вірусу мавпячої віспи великі фрагменти геному, здається, зникли або перемістилися в цілком інші місця послідовності. Поки що надто рано мовити, чи мутації є корисними, нейтральними чи шкідливими для вірусу. Вчені уважно стежать за ситуацією, щоб збагнути, чому з'явилися зміни та що вони можуть означати для глобального спалаху мавпячої віспи.

ЩО МОЖЕ ВИКЛИКАТИ ЗИМОВУ ХВИЛЮ COVID-19

З'являються докази того, що восени та взимку в північній півкулі очікується сплеск випадків захворювання COVID-19. За словами вчених, нові штами варіанту SARS-CoV-2 Оміврон, що ухиляються від імунітету, зміни в поведінці та ослаблення імунітету означають, що незабаром у багатьох країнах може спостерігатися велика кількість заражень COVID-19 і, можливо, шпиталізацій.

МАВПЯЧА ВІСПА В ДИКІЙ ПРИРОДІ БУЛА Б ПОГАНЮЮ

У зв'язку зі зростанням кількості випадків мавпячої віспи в усьому світі вчені стурбовані тим, що вірус поширюється серед диких тварин, таких, як гризуни, за межами свого звичайного ареалу в Західній та Центральній Африці. За такого сценарію тварини-резервуари можуть передати вірус назад людям. «Тоді ми в біді», — каже вірусолог Малачі Океке, адже контролювати вірус у дикій природі було б надзвичайно складно та знищити його було б майже неможливо. Вчені кажуть, що найкращий спосіб запобігти поширенню вірусу серед тварин — це зупинити його поширення між людьми шляхом збільшення розповсюдження вакцини.

ДОСЛІДЖЕННЯ НА МИШАХ ПОКАЗУЄ, ЯК ГЕНИ ВПЛИВАЮТЬ НА ТРИВАЛІСТЬ ЖИТТЯ

У великому дослідженні науковці виявили кілька ділянок геному миші, які впливають на довголіття. Деякі з цих генетичних ефектів відрізнялися у самців і самок мишей, а деякі

вплинули на тривалість життя лише у мишей, які досягли певного віку. За словами генетика Жоао Педро Магальяйнша, довголіття — це складна риса, і дослідження виявило міцні генетичні зв'язки. Але робота викликає багато питань. «Це складна задача, — каже він, — до розуміння генетики довголіття та її, зрештою, механізмів».

ЛІКИ ВІД ХВОРОБИ АЛЬЦГЕЙМЕРА УПОВІЛЬНЮЮТЬ ТЕМПИ ЗНИЖЕННЯ КОГНІТИВНИХ ФУНКЦІЙ

Деякі дослідники зазначають, що препарат-кандидат для лікування хвороби Альцгеймера уповільнив темпи зниження когнітивних функцій у людей у клінічних випробуваннях на 27%, про що було оголошено в пресрелізі минулого тижня. Інші й надали з обережністю ставляться до того, чи має значення невелике покращення чи справді дослідження підтверджує суперечливу теорію про причину захворювання. Леканемаб, який розроблений Eisai, фармацевтичною компанією в Токіо та біотехнологічною компанією Biogen у Кембриджі, штат Массачусетс, представляє собою моноклональне антитіло, призначене для видалення з мозку згустків білка-амілоїду-бета з мозку, які, на думку багатьох, є основною причиною хвороби Альцгеймера.

ГРИБКИ ВСЕРЕДИНИ ТКАНИН РАКУ МОЖУТЬ ВПЛИВАТИ НА ЙОГО РІСТ

Два дослідження виявили найчіткіший зв'язок між раком і грибами. В одному — дослідники каталогізували популяції грибків у понад 17 000 зразків тканин і крові, що представляють 35 типів раку. Як й очікувалося, вони виявили, що грибки, у тому числі кілька видів дріжджів, були присутні у всіх видах раку, які досліджували. Але деякі види були пов'язані з різними наслідками залежно від раку. В іншому дослідженні — більш високі рівні Candida в пухлинних клітинах шлунково-кишкового тракту були пов'язані з більшою активністю генів, які сприяють запаленню, більш високій швидкості метастазування та нижчому рівню виживання. Дослідники зазначають, що уникнути зараження в таких зразках надто складно, потрібна додаткова робота, щоб визначити, чи сприяють грибки прогресуванню раку, чи запущені пухлини просто створюють для них належне для життя середовище.

— Добірку підготовлено за матеріалами Nature Briefing —

Відповіді на сканворд, вміщений у № 18, 2022 р.

1. Апельсин. 2. Сенполія. 3. Отс. 4. Ме. 5. Ступка. 6. П'єр. 7. СП. 8. Ло. 9. Табу. 10. Бора. 11. Руаль. 12. АТ. 13. Урна. 14. Перга. 15. Хвоя. 16. ОС. 17. Гнатюк. 18. Антон. 19. Дяч. 20. Ва. 21. Харчук. 22. Одр. 23. Еліна. 24. Тур. 25. Арик. 26. ВВ. 27. ОАЕ. 28. Атака. 29. Адам. 30. Рак. 31. Ді. 32. Сі. 33. Здоба. 34. Чвари. 35. Срібло. 36. НЛО. 37. Макар. 38. Шатро. 39. Інд. 40. За. 41. Ніссан. 42. Березіль. 43. Ка. 44. Ахат. 45. Шаблон. 46. Бухта. 47. Троп. 48. Стіл. 49. Лобі. 50. Арт. 51. Торс. 52. Ге. 53. Ас. 54. Потреба. 55. Іо. 56. Рояль. 57. Елка. 58. Хома. 59. Лясе. 60. Ясла. 61. Сазан. 62. Ля. 63. ТУ. 64. КС. 65. Лотос. 66. Нут. 67. Ану. 68. Умань. 69. Аз. 70. Богдан. 71. Лунін. 72. На. 73. Ія. 74. Бал. 75. Маго. 76. Туя. 77. УЗД. 78. Го. 79. Дуб. 80. Князь. 81. Смерд. 82. Уїтні. 83. Ада. 84. Меню. 85. Нуг. 86. Бо. 87. Кефір. 88. Кен. 89. Юрій. 90. Уж. 91. Ері. 92. Ефір. 93. Андрій.